CENTRALINĖ BIBLIOTEKA VALSTYBĖ

KARYS

Kaina 10 Pf.

Nr. 42 (1151) Vilnius, 1942 m. spalio 10 d.

SAVISAUGOS DALIŲ SAVAITRAŠTIS

LEIDŽIA LIETUVOS SAVISAUGOS DALIŲ ŠTABAS
Vyr. redaktorius *kpt. Simas Urbonas.*
Redakcijos ir administracijos adresas: Vilnius, Jėzuitų g-vė Nr 3
Telef. per Vilniaus karišką: 29. Darbo val.: 07—12,30; 14—17
(išeinomis prieš šventadienius 07—13).
Spausdinamas „Švyturio" sp., Šv. Onos g-vė Nr. 3.

PRIE LADOGOS EŽERO SUNAIKINTOS STIPRIOS PRIEŠO PAJĖGOS

Per praėjusią savaitę šiaurinėje Kaukazo dalyje vyko smarkios kovos dėl stipriai įtvirtintų aukštumų. Puolimais laimėta naujos teritorijos. Priešas išstumiamas iš vienos aukštumos į kitą. Į pietus nuo Tereko šturmu buvo užimti tvirtovėmis paversti ir atkakliai ginami Elchotavo ir Verchni Kurp miestai, taip pat svarbioje naftos srityje esantis Malgobeko miestas. Į šiaurės rytus nuo Mosdoko sumušta didelė vieno sovietų kavalerijos pulko dalis. Tuapsės uoste kovos lėktuvai sužalojo vieną 7.000 tonų talpos sovietų garlaivį.

Kovos Stalingrade buvo tęsiamos su dideliu atkaklumu. Smarkios kovos ypač vyko šiaurinėje miesto dalyje. Po atkaklių kovų su įsitvirtinusiu namuose priešu, bendradarbiaudami su smingamųjų lėktuvų pajėgomis, pėstininkų ir šarvuočių junginiai užėmė naujas šiaurinės miesto srities dalis. Spalio 2 d. Vyriausioji Kariuomenės Vadovybė pranešė, kad į šiaurės vakarus nuo Stalingrado šturmu paimtas stipriu atramos punktu paverstas Orlovkos priemiestis ir į vakarus nuo šio priemiesčio apsuptos stipresnės priešo pajėgos. Spalio 6 d. paskelbta, kad į šiaurės vakarus nuo Stalingrado pavyko apsupti dar antrą priešo pajėgų grupę. Stiprių priešo pėstininkų ir šarvuočių pajėgų dažnai atpalaiduojamieji puolimai nuėjo niekais, padarant joms sunkių ir kruvinų nuostolių. Kovų stiprumą vaizduoja sunaikintų priešo tankų skaičiai. Rugsėjo 30 d. paskelbta, kad priešas neteko 34 tankų, spalio 1 d. — 98, daugiausia anglų ir amerikiečių kilmės, spalio 2 d. — skaičius pakilo ligi 124, spalio 3 d. sunaikinta 41, spalio 5 d. — 9. Šiose kovose nepaprastai narsia laikysena vėl pasižymėjo vienas šarvuočių korpusas.

Dono fronte vokiečių, rumunų, italų ir vengrų daliniai atrėmė keletą priešo mėginimų persikelti bei prasiveržimų.

Priešui puolant Voronežo prieštilį per paskutines dvi savaitės dienas jis neteko 21 šarvuočio. Spalio 1 d. paskelbta, kad veltui puldamas priešas tik vienos dienos vizijos ruože neteko 25 šarvuočių.

Rževo srityje patiems puolant ir atremiant bolševikų priešpuolius, paimta keli šimtai belaisvių. Paimta grobio arba sunaikinta 26 šarvuočiai, 24 patrankos ir dideliis kiekis sunkiųjų bei lengvųjų ginklų. Priešas turėjo didelių kruvinų nuostolių.

Šiauriniame fronto ruože į pietus nuo Ladogos ežero apsuptos stiprios priešo pajėgos ir atremti priešpuoliai siekią atpalaiduoti šias pajėgas. Šis mūšis baigėsi sėkmingai; po sunkių kovų apsuptos priešo pajėgos sunaikintos. Paimta 12.370 belaisvių, grobių paimta arba sunaikinta 244 šarvuočiai, 307 patrankos, 491 gnatnatsvaidis ir 843 kulkosvaidžiai bei didelis kiekis kitokios karinės medžiagos. Priešo nuostoliai užmuštais siekia 28.000. Sužeistųjų skaičius neįmanomas patiekti.

Taip pat į pietus nuo Ilmeno ežero pasiekta naujų teritorinių laimėjimų ir sunaikintos apsuptos priešo pajėgos.

Nuo rugsėjo 15 d. iki 28 d. oro kautynėse numušta 816 sovietų lėktuvų, 131 numušė aviacijos priešlėktuvinė artilerija, o 22 — sausumos kariuomenės junginiai, keturi paimti grobiu, septynolika sunaikinta žemėje, taip, kad bendri nuostoliai sudaro 990 lėktuvų. Per tą patį laiką Rytų fronte žuvo 77 savi lėktuvai.

Kovoje prieš Sovietų Sąjungą vokiečių karo laivynas rugsėjo mėn. greitųjų laivų pagalba Juodojoje jūroje paskandino 284 bendros 42.000 tonų talpos laivus ir Baltijos jūroje vieną povandeninį laivą ir vieną minogaudį. Per tą patį laiką aviacija paskandino Juodojoje jūroje, Volgoje ir Ladogos ežere 11 prekinių laivų ir sužalojo 26 laivus bei vieną plaukiojantį doką. Iš karo laivų paskandinta 1 kanonierė, 1 torpedinis laivas, 1 minų šalintojas ir 1 sargybinis laivas, gi sužalota 2 minogaudžiai, 3 kanonierės ir 4 sargybiniai laivai.

Nuo rugsėjo 20 iki 30 d. britų aviacija neteko 95 lėktuvų, jų tarpe 34 virš Viduržemio jūros ir šiaurės Afrikos. Per tą patį laiką kovoje prieš Didž. Britaniją netekta 18 savų lėktuvų.

Britų ir amerikiečių laivininkystė rugsėjo mėn. vien nuo vokiečių karinių veiksmų neteko 161 bendros 1.011.700 tonų talpos laivų, sužalota dar 22 prekiniai laivai. Povandeniniai laivai paskandino 126 laivus 769.200 tonų talpos ir perviršijo 1942 m. gegužės mėn. pasiektą ligšiolinį didžiausią vieno mėnesio paskandinimo skaičių, aviacija sunaikino 35 laivus 242.500 tonų talpos. Be to, nuskandinta 1 kreiseris, 11 naikintojų, 2 pagalbiniai kreiseriai, 3 greitieji laivai, keletas sargybos laivų, 1 žvalgybinis laivas, didesnis kiekis motorinių torpedlaivių ir įvairios rūšies išlaipinamųjų laivų.

Didvyriškai žuvo šarvuočių gen. Willibald

BERLIN. Kovose prie Dono spalio 3 d. karžygiškai žuvo pirmosiose linijose šarvuočių generolas Willibald Langermann bei Erlencampo baronas, vieno motorizuoto armijos korpuso vadas, apdovanotas Geležinio Kryžiaus Riterio kryžiumi.

Vakarų žygio metu generolas Willibald, būdamas vienos motorizuotos pėstininkų divizijos vadas, žymiai prisidėjo prie didžiųjų prasiveržimo bei apsupimo operacijų pasiekimbėjimo.

Nuskandintas Amerikos mūšio laivas „Misisipi"

Vakar Italijos radijas pranešė, kad naktį iš pirmadienio į antradienį italų povandeninis laivas „Barbarigo" kpt. Grossi vadovaujamas, 4 torpedomis netoli Afrikos krantų Atlanto vandenyne nuskandino Amerikos mūšio laivą „Misisipi".

Nuskandintas amerikiečių mūšio laivas buvo 33.000 tonų talpos ir turėjo daugiau kaip 1.000 narių įgulą.

Kaip žinoma, minėtas italų povandeninis laivas to patieę kpt. Grossi vadovaujamas, š. m. gegužės 20 d. yra nuskandinęs didžiųjų Amerikos karo laivą „Maryland".

— Artimiausiu laiku Maiskis būsiąs atšauktas iš savo pareigų Londone. Sovietų pasiuntinių Londone Maskva esanti numačiusi Litvinovą-Finkelšteiną.

— Rygoje mirė žinomas latvių rašytojas ir politinis veikėjas Andrieva Niedra.

— Visoje Indijoje neramumai tebesitęsia. Daug indų suimama. Pasitaiko užmušių ir sužeistų. Doiem Biharo provincijos rajonams uždėta 76.000 rupijų kolektyvinė bauda. Alahabado rajonui — 22.000 rupijų.

UŽSIENIO NAUJIENOS

—Šveicarų gydytojų misija, kuri 1942 m. birželio 18 d. per Berlyną ir Rygą buvo išvykusi į Rytų frontą, sugrįžo į Šveicariją. Misijoje buvo 25 gydytojai, 30 gailestingųjų seserų ir 18 pagelbinio personalo asmenų.

— Vokiečių kariuomenė Vokiečių Raudonajam Kryžiui nuo š. m. balandžio 1 d. iki rugpiūčio 31 d. savanoriškai paaukojo 49.974.086,25 markes.

— 73 amžiaus metų sukaktuves Mahatma Gandhi turėjo praleisti kalėjime. Tačiau visoje Indijoje jo šalininkai didelėmis eitynėmis bei demonstracijomis pradėjo „Gandhi savaitę".

— Sovietų pasiuntinybė Stockholme įteikė Švedijos užsienių reikalų ministerijai protestą dėl sovietų kelionių biuro „Inturist" vedėjo Sidorenko suėmimo, kuris buvo sumitas ryšium su sovietų šnipinėjimo centralės aptikimu Stockholmo „Inturisto" biure.

— Prancūzijoje numatoma reformuoti administraciją. Ypatingos reikšmės šioje reformoje skiriama burmistrams.

— Jungtinių Valstybių senatas 82 balsais priėmė inflancijos kontrolės įstatymą.

— Jungtinių Valstybių vyriausybė uždraudė naudotis geležinkeliais pramogų tikslais.

— Sukako šešeri metai nuo generolo Franko valdžios perėmėmo Ispanijoje.

— Suimtas Argentinos komunistų partijos pirmininkas Rodolfo Ghioldis.

— Vengrijoje steigiama moterų darbo tarnyba.

— Vyriausybei įsakius, buvo suimtas buv. prancūzų atašėjų rūmų pirmininkas Herriot.

— JAV gyventojų skaičius 1942 m. sausio 1 d. siekė 135.963.000.

— Pranešimu iš Čungkingo, pavinius Geltonai upei 3.000 kinų prigėrė ir 40.000 liko be pastogės. Sunaikinus derlių gresia bado pavojus. Medžiaginiai nuostoliai vertinami 150 milijonų markių.

— Helsinkyje, sulaukęs 75 m. amžiaus, mirė žymus suomių skulptorių prof. Emilis Wilkström'as.

— Kelti bendradarbiavimo į Rio de Janeiro buvo atvykęs Jungtinių Valstybių laivyno ministeris Knoxas.

KALBĖJĖ FURERIS

BERLIN. Trečiadienį Berlyno sporto rūmuose, didingoje NSDAP manifestacijoje, Fiureris, savo lėjoje ir imponuojančioje kalbose, kvieadamas yėl prisidėti prie didžiausio, kokį pasaulis bėra matęs, socialinio mechanizmo, atidarė dešimtąją 1942-43 m. Karo Ziemos Pagalbą. Reicho ministeris dr. Goebbels, prieš tai padaręs apžvalgą pranešimą apie rezultatai visą laiką gėrėja. Parodydamas tokį visuomeninį vienybę, vokiečių tauta ne vien įrodo savo nepaliudinamą pasitikėjimą pergale, bet ir tai, kad Didžioji Vokietija šiandien yra vieningesnė ir stipresnė negu bet kada.

Per spauda ir radiją paskleista žinia, kad Fiureris, paskutinį kartą kalbėjęs į vokiečių tauta 3 m. balandžio 26 d., šiais metais atidarys Karo Ziemos Pagalbą, Reicho sostinėje buvo sutiktas su dėlaisningoj lūkesčiu. Dar kelios valandos prieš manifestacijos pradžią, žmonių milinios pradėjo plaukti sporto rūmų link. Vokiečiai, kaip ir kitatautės, visas gatves nuo Reicho kancellarijos ligi manifestacijai skirtos vietos.

Patys sporto rūmai buvo pasipuošę, kaip tokiais atvejais įprotu, patrauklai. Virš erelio matėsi dėžinėmis raidėmis užrašas: Vokiečiai taupos Karo Ziemos Pagalba 1942-43 m. Berlyno — Brandenburgo sritis ir kestras laukino laika trumpine linksmomis maršu melodiomis. Pasiuk i sale buvo tinstos vokiečių laisvės judėjimo vėliavos, kurias sutrinkusieji pasveikino, iškeldami dešines. Viešpatavo sunkiai aprašoma linksmo bei kūrestingo žmonės nuotaika, iš kurios neišskiriamai vienas dalyvis. Entuziastingais Heil šauksmais buvo sutikti vadovaujantieji vaizbytojai, partijos ir karinomės vėjrai. Ju tarpe buvo matomi Berlyne esantieji Reicho ministeriai, daug reicheiteriai bei gauleiteriai, daug generolai bei admirolai, ministrai, o tap pat visu partijos junginių bei dalinių vadovaujančios asmenybės. Parteris gi ir anėštai pilnė milijonines savanoris pačėjėjo armijos atstovu, kurie tiek daug yra prisidėję prie didingu Karo Ziemos Pagalbos rezultatu. Ju tarpe buvo matyti daugybė karių, gallestingųjų seserų, vokiečių Raudonojo Kryžiaus atstovų. Kaip visada, taip ir šį kartą, buvo ligoninėse esantiems sužeistiesiems, aptarnaujamiems gallestingųjų seserų, buvo skirta garbės vieta pirmoje eilėje.

MES NIEKADA NEKAPITULIUOSIME — PASAKĖ FIURERIS

Su pranašta ir aštria ironia prabėsokė Fiureris, prasidėjusiojo šiųmetė kalba Berlyno Sporto Rūmuose, atidarydamas 1942-43 m. Ziemos Pagalbos Akciją, apie angloasksų politikoms, ypatinga Churchilio ir Roosevelta, bitent, kad jie dabar stiaja pradėjo savinės tikrus nacionalistų programos pagrindinius principus, ir kartinės dabar pasiūlė pasakytį: „Jeigu jūs tikrai tikite i tai, i ka jūs tariatės tikt, tai tas anksčiau galėjote ant to pažiūrėti žinti.— Kam gi tuomet paskalbėte mums kara. Jūs gi nesate nuo mūsų taip nutolę. Mes, kiekvieno atvejo ne tik i ka noro tikėjome, bet ir padėrėme tai, i ką tikėjome. O dabar mes tikime, kad priešą turime mušti iki galutinio laimėjimo. Mes tikime i tai ir mes tai padėsime.» Churkinio pabaiga buvo palydėta skambančiomis, masėmis ovacijomis).

Dabar Fiureris grįžo prie temos apie 1941-43 m. žiema. Ir pasakė: „Mano akimis žiūrint, 1942 m. mes išgyvenome pati lemtingiausiąjį mūsų tautos šiandienos. Blogiau nebėgali būti ir nebėpus'. «Vokiečių tauta ir jos karinės jėgėos buvo Apvaizdos globojamos". Kad mes nugalėjome šią žiema, ant vokiečių frontas tvirtai stovėjo ir kad pavasarį mes vėl galėjome žengti pirmyn, tai, aš manau, įrodė, kad Apvaizdė buvo ant vokiečių pusės ir šiųmetė.

„Kai mes pažvelgiame į trejis praėjusiųsius metus, galime būti patenkinti". Tai buvo nuolat labai blaivus tikrės prėt. aks turėjimas, labai drasus ten, kur jis labai drasus turėjo būti, angalvotas ten, kur jis apgalvotas turėjo būti, dažnai apsvarstytas, kai turėjo laiko, atsargus kai galvojome, kad bet kuriomis aplinkybėmis reikia būti atsargiems. Tačiau mes tiki tap pat buvome labai smarkūs, kai smarkumas vistiems gėlėjo tik padėti".

Šiems metams mes sau nusistatėme labai paprastą programą:

Pirma: bet kuriomis aplinkybėmis išlaikyti tai, kas turi būti išlaikyta. t- y., leisti kitiems įsibėgėti, kiek jis panorės ir paskui atblokšti. Ka prima tai nuvargins

Antra: būtinai ten smogti, kur smogimas, nepaisant visko, yra būtinas. Tiksias čia yra visiškai aišku: sunaikinimas dešiniosios rankos tos tarptautinės kapitalizmo plutokratijos ir bolševizmo sąjungos, bolševizmo, kuris yra didžiausias pavojus, koks kada nors yra grasęs vokiečių tautai ir prieš kuri mes būtinai turėsime stoti". Fiureris pasakė, kad tiksius, nordėmas parodytą, kad aplšiuos keleta mėnesių yra padaryta, kaip mūsų dominuojančių pozicijų prie Juodosios jūros užtikrinimas, gatlutini Krymo išvalymas, Kerčės ir Sevastopolio mūšiais. Tai sutvarkius, kas buvo reikalinga, pasalinti vėtį, tiuri buvo susidėrusi prie Volchovo.

Artimiausias uždavinys buvo paruošti prasiveržimą prie Dono. Tno laiku priešas iš savo pusės pasistatė tiksią pravesti didėję ofenzyvą, būtent — iš Charkovo prasiveržti prie Dniepro kranto, siekdamas pravesti viską mūsų pietų fronte. Šios mūsų priešų entuziastiškai sekamos operacijos pasibaigė trijuose mūšiuose visiškai sunaikinant daugiau, negu 75 mūsų priešo — Sovietų Sąjungos — divizijas. (Andrigos ovacijos.

Po to mes perėjom prie savo didžiosios ofenzyvos. Tiksias buvo:

Pirma: atimti iš priešo paskutinės didžiulės kviečių eritis.

Antra: — atimti iš jo paskutinės angliės ir tikečės.

Trečia: — pristartinti prie jo naftos šaltinių ir jnos iš jo atimti, ar bent priešą nuo jo atkirtė.

Ketvirta: — puošinas tarėjo būti tęsiamas toliau, ligi atkertant pasirinktinę, didžiausią susiskėmo arteriją — Volgą. Čia tiksias buvo pasiekta ir pasiekti tarp Dono kūpos ir parčios Volgos esanti Stalingrada. Ne todėl, kad ši vieta turi Stalino vardą — tas nesvarbu — bet todėl, kad tai yra strateginis atžvilgis svarbi vieta ir kad mes supratome josios reikšmę. Eliminavus Dnepro ir Donų bei Volgą, kaip susiskėmo linias, Sovietų Rusijai būtų tas pats, arba dar blogiau, kaip Vokietijai ačiaiskėj Reino, Elbės, Oderio ir Dunojaus".

Volga pergabenama maždaug 30 milijonų tonų gėrybių per pusę metų, maždaug tiek, kiek per ištisus metus Reine. Tas transportas jau ilgesnį laiką atkirstas, o paėmus Stalingradą, ta taisykė būtų dar daugiau jinta ir sustiprinta „ir jūs galite būti ištikimę, kad joks žmogus jau nepasalins mūsų iš šitos vietos", pareikšė Fiureris, sudėmė audėmė gėrą ovaciją. Tolias jis turėtų pradėti kabėti apie kitus rnožas, bet jis negalis apie tai kalbėti, „nes tai pakablės vėstoi manęs vėstin dar Churchilis".

**Tolimesnis uždavinys esąs, be abėjo, organizuoti šią gėrybėmis ir vokiečių tautos maitinimui, žallavų užtikrinimui, ijungti ją visos Europos tarnybai. Daug tiktančių kibėrėsnių priemonių gėlėjinkės tiktų per keletą mėnesių turėjo būti pritaikyti, nandojimui, ir tai bus padarytas per keleta savaičių. Tai yra kvintėtės šios rūšies pasiekimas pasaulio istorijoje, dėl ko jis kabės apie jį. — pareikšė Fiureris. — Ir aš esu gėrai bėt pas mus yra pasėtai koks reakcionėrėkas žiopiys, kuris galėtų pasakyti, — „kas čia toko: jau aštuonios dienos, kaip jie kovoj". I tai Fiureris pabėgėjo klausytojų juoko, sušuko: „Mano mėlasis žiopy, tu turėtum eiti pas tvarkytį susiskėmą". Su mūsų organizacijos turėtų būti pasėkė ir per tas anksčiau nepereinamosės laikytas pelkės sritis, nes mūsų vėdė sunkiai per šias vietes eiti pirmyn, negali rusams. Šai pelkės gėlėsimusiai tautai. Tieslog nepaprastį yra žėmės žėkio organizacijos pasėkimai. Tuo tarpu, kai priešasiy frontas kovoja, — pareikšė Fiureris, palydimas audringų ovacijų, — tie patys karėai, keleta kilometrų už fronto jau darbuojasi su plastuvu ir kastuvu. Ir paskui joks seka mūsų žėmės ūkio organizacijos štabai. Mes dar tik pradėdame. Jau atsinančiais metais šį sritis bus visiškai kitokia. Ir tuomet, nes mes mokame įvesti tvarką. O pagaliau turi būti suorganizuotas bendrasis ūkis. Čia Fiureris paminėjo kasykių pramonę, ir pranešė, kad iš Vokietijos daugiau jau nereikia gabenti angliės i rytus, bet kad mes temai jau savo pramonės kazus statome. Net ir tada, kai atrodo nėko neįvyko, buvo atlikti dideli darbai. Si Fiureris tvirtinima minios sutiko audringais plojimais. Be to, pranešė, tojai ja išvadoti iš bolševikiškojo komisaro balnės.

Tai didžiulis darbas, kurį dėka Vokietija įvykdė svarbiausias sąlygas Europos suorganizavimui, karui ir nergaleė.

Vyras mūsų sąjungininkas ir tais, kurie kovoja greta mūsų (Fiureris čia paminėjo kroatus, slovakus, ir, viso pirma, suomius bei germanų savanorius, ginčia SSS Europa susivienčio ijgai kaė kadaise priėl hnnus, arba mongolų gaujas. Taip pat ir Japonija „patyrė vieą pralaimėjimą". Ka gi reiškia josios laimėjimai prieš tokias generolus, kaip, pvz., Mc. Arthur.

Toliau Fiureris kalbėjo apie iškėrėnų vėsa pasėkė, kurias sąjungėnės, ne vien skurdžių, bet visa tauta, kovojančiu dėl garbės ir padėrmo. „Ieigu mūsų priešai — toliau tęsė Fiureris, — kalba apie naujas baisias apsigyvinimo priemones prieš mūsų povandeninius laivus, tai jiems tegalima atsakyti: „Vokiečių dvasia taip pat neišnaudžia. Ir mūsų povandeninai laivai viršija visa tai, kas ankščiau buvo pasėkė, o ateityje bus tas pat ir kitėp".

Vis didėjančių ovacijų palydimas, Fiureris pareiškė, kad šalia nuolatinio atkėrimo darbo, visa pirma, organizacinės pusės ganytba.

Prisiminęs savo 1939 m. rugsėjo 1 d. pareikštus pranašavimus, kad jeigu Vokietija sukėlėsi tautinėj karą, siekdamas išnaikinti ariją tautas, tai bėsiandios išnaikintos ne tos tautos, bet žydėja, — Fiureris dabar konstatavo, kad kiekvienoje tautoje, kuri ištrankiama i karą, pasireiškia antisemitinė banga ir kad i kiekvieną valstybė, įsijungiantį i karą, vieną kitą antisėmitą, kaip antisėmitinė valstybė. Anksčiau žydai Vokietijoj ieokėsi iš jo pranašavimo, dabar jie bėžinas, ir ne tik Vokietija, bet dar, dabar jis tegali užtikrinti, kad tas juokas jiems visur pracės". Ir šis mano pranašavimas pasirodys teisingas.

Minta ištemptai klausėsi, kai Fiureris priminė tą didvyriškumą, tuos skausmus bei kaudas, šiųtu tikkėsu ir ištvėrė, kuris ir tinrtos tautos, kuri apima visus tuos, kurie ypač pirma karta atsiduria prieš šį dvasios mėginimą. Visa tai sėkėsi ir šviesiu karomonės pranešimu ižėdžiu, arba paprastų sakinių laikraščiuose, kur sakoma „apsigynimo kovos", „atimdami iš jo priešo pozicijas", arba „ižimas tas, arba kitas praėjimas". Panašiai, kaip pirmojo pasaulinio karo metu, dangelis karės, snurėlė nuo žemės, kad tam, kas to neišgyvęno, negalima iššėkinti, „kaip tai iš tikrųjų yra". Todėl ne vienas iš viso tylė. Vėl pirma todėl, kad turi reikalo su joks barbarišku priešu, kuris yra sumobilizėnotas daugiausia: iš žvėrių, bestijų. Atskiras individias jokio būdu negali žiūrėti ir nuolatėnės žodėsis pareikšė jo padėka už ją pavyzdingai atlikta jos pylnevas ir jų darbą žėsis metais.

Po iškėlimėgos svortėjros žėngė i scėną generalinis tarėjas Petronis perskaitė padėkos žodį Fiurerui.

Antrąjį aktą sudarė Vilniaus Filharmonijos ansamblis. Ansamblis, nuo novinės lietuvių dainų ir šokių susėpynė i margą juostą, kurią ypatingai gaivino spalvingi ansamblio drėsės. Ansamblio vėdėjui ir dirigentui Jonui Švėdui buvo paberiotėsė gėlės žėma.

Po iškėlimų miesto teatre iškėnikų delegacijos ir vokiečių aštėnėsės ir kariuomėnės atstovai, o taip pat ir lietuviškėjų savivaldybė buvo pakvietė i Vokėčių Mėnę, kur buvo pateikta skanus, žėrių patėkėlas.

Vilniaus Filharmonijos liaudies ansamblis, miesto teatre, vakare dar kartą dėlingino žėsinės sėsėtėjimais.

ŠARŪNĖČIAI

Sporto klubas „Šarūnas" savo naryių tarpe pravedė knygų rinkimą mūsų kariams, esantiems Rytuose. Kurios knygos buvo atnešės i klūba, jos jau išsiųstos i Rytus kovojantiems kariams. Bet dar yra daliai, kurių Šarūnėčių knygos nepasėkė, tad pratau tu nuria, kurie dar nėra paėmėję, surasti bent po vieną knygą iš savo turimu, įrašyti joje savo linkėjimus, atnešti i klūbo patalpą Fiūmo gvėlie Nr. 2, bėt 2, idėosti klubo tvarkėtui ir pasirašyti ankų lape.

Drauge dėkoju ir tiems nariams, kurie jau yra paaukėję knygų.

Be to, dėkoju inž. J. Riaubui už paaukotas 20 knygų, p-lei A. Janėauskaitei už 12 knygų, P. Uzdonui už 11 knygų ir Br. Buteikiui už 7 knygas ir rašomąją medžiagą.

Klubo Vadas

Lietuvių ūkininkų padėka Fiureriui

Jo Ekscelencijai
Didžiosios Vokietijos Vedėjui
ir Kanclerui Adolfui Hitleriui.

Dėkoju Jūsėnės proga Lietuvos ūkininkai žvėnčia kartu ir išsivėdavimo žvėnės iš bolševistinio terovo, nuo kurio juos išvadėvo narėsioji vėdėčių kariuomėnė.

Jau antri metai Lietuvos ūkininkas eina laisvai paėsai savo plėną. Už tai jis dėkingas vokiečių ginklo pėjėgai.

Lietuvėjai ūkininkai visomėrė dirba ir aukosis, kad bolševizmas galutinai būtų žuėlėgėytas ir už ąsėnės Europos ėutvarkymą Jonas vėdovaujėnt.

Kad laimėtų teisė, lietuvėai ir šėlau dirba visu uolumu tiek sava gamėna, ar ėtvėdėmai savo bėlėionų eilėse, ar tai savo darbu Rėichėo savo inašų užpildys.

Lietuvėai sveikina ir dėkoja savo žėsadėotojams.

DERLIAUS ŠVENTĖ LIETUVOJE

ON. KAUNAS. Antrą kartą Lietuvos sodiečiai gali švęsti Adolfo Hitlerio suvaižoje derliaus šventę. Pereitais metais dar slėgė rūpėsčiai ir sunkaus bolševistinio terore paskėmė. Šėais gi metais ladvėos sodiečiai Vėrėmo kūpėlėje gėlėjo švęsti laisvi nuo šių rūpėsčių. Lietuvos sodiečiai gėlėjo remėai pasėdvėsti gyventųjų maitinimui pagėlėbėti ir tvėrėo bėsėlėpėlė gėrėbėmė. Tėsėa, dėl karo kėlusėjė sunkumai stėto daug naujų reikalavimų ūkininkui, tačiau yra nugalėmė dėdėlės darbėbėmės ir vėrėbėmė, vokėčių kantėmėnės ėtstovai, Lietuvos savivaldybė ir viso krašto ūkininkų delegacijos. Teatro vėdus buvo nepaprastai gražėai ir prasmingai tėpsėkėta. Pirmose eilėse šėlia generalinio komisaro dr. von Rentėln sėdėjo generalėmajoras Justė, pirmasis generalinis tarėjas Kubėlėns, ir maitėnėmo iš žėmės ūkio tarėjas Petronis. Scėnos gėlėmuje buvo iškabintas didžiulis derliaus vainikas. Apėėtas įvairėaėsėėmis kaspinėais, jis buvo sustėtėjęs vo Vilniaus Filharmonijos liaudies ansamblio dalyvėai. Scėnos šonuose susėdo Lietuvos sodiečių delegacijos iš visų aėskrėčių.

Prieš pradėdant iškėlimes, žėmės ūkio skyrėaus generalėiame komisėrėate vėdėjas Henschen pasveikino atvykusius Lietuvos sodiečių ėstėtėstėtėjus ir pasėlėėrėdėo žodėsis pareikėė padėka už ją pavyzdėngai atlėkta jos pylnevas ir jų darbą žėsis metėis.

Po iškėlimėgos svortėjros žėngė i scėną generalinis tarėjas Petronis perskaitė padėkos žodį Fiurerėui.

Antrąjį aktą sudarė Vilniaus Filharmonėjos ansamblis. Ansamblis nėnėjė lėetuvėų dėėno, ir šokėai susėpynė i margą juostą, kurią ypatingai gaivino spalvingi ansamblio drėsės. Ansamblio vėdėjui ir dėrigėntui Jonui Švėdui buvo paberiotėsė gėlės žėma.

Po iškėlimų miesto teatre ūkininkų delegacijos ir vokiečių aštėnėsės ir kariuomėnės atstovai, o taip pat ir lietuviškėjų savivaldybė buvo pakvietė i Vokėčių Mėnę, kur buvo pateikta skanus, žėrių petėėkėlas.

Vilniaus Filharmonijos liaudies ansamblis, miesto teatre, vakare dar kartą dėlingino žėsinės sėsėtėjimais.

Istorinio Rytų miesto griuvėsiuose

Per Šiaurės Rytų Lietuvos sieną įvažiavome į Rusijos kraštą. Po poros dienų pasiekėme pirmąją stovyklos vietą. Batalionо štabas ir viena kuopa apsistojo kolchozo daržinėse netoli upės.

Nuolatos buvo girdimi duslūs patrankų šūviai ir vakarais horizonte matomos paraudusios pašvaistės. Kasdien šūvių aidai vis silpnėdavo ir pašvaistių raudonumas vis daugiau blėsdavo — fronto linija greitai slinko į priekį. Tačiau lėktuvų užimas dieną naktį nebuvo pertraukiamas.

Pirmą kartą teko susidurti su kolchozų gyventojais. Išsikalbėti ir pačiam pamatyti tikrąjį rusų liaudies gyvenimą.

Bekraštės, vos užmatomos horizonte lygumos, žemas, debesuotas dangus darė slegiamą įspūdį ir buvo jaučiamas žmogaus menkumas toje didžiulėje, beveik be žmonėje erdvėje. Nykūs greitai pražūsių kovų pėdsakai, žmonių skurdas, buvo pirmieji įspūdžiai, kuriuos patyriau praėdžiojo ilgos kelionės po Šiaurės Rytų Rusiją.

Greitai prabėgo dvi pilnos įvairių pergyvenimų bei įspūdžių savaitės. Jau nebepasiekdavo mūsų ausų artilerijos šūvių aidai, kol vieną dieną, staiga, kaip ir visi įsakymai kariuomenėje, buvo gautas įsakymas vykti į N. miestą. Vakare prieš kelionę sukrovėme kuprines į žygiui paruoštas mašinas — sunkvežimius ir autobusus, o anksti rytą, saulei tekant, kolona pajudėjo N. link.

Artinomės prie N. Pakeliais bet tvarkos gulėjo sovietų palikti arba vokiečių kariuomenės sunaikinti sovietų tankai bei kiti pabūkliai. Vėjas atnešdavo iš pakelės krūmų arklių lavonų smarvę, nes trūko žmonių juos užkasti. Vėliau tą smarvę paėmė ištrukę degėsių ir dūmų kvapas.

Daugumas sovietų paliktų pabūklių buvo visai gerame stovyje ir tiko tuojau pat panaudoti. Panikos pagauti sovietai rūpinosi tik savo gyvybe. Daugybė įvairių artilerijos pabūklių ir didžiulės šovinių dėžių krūvos gulėjo kiekviename kovos laukc.

Prietema, lyg šydas, pradėjo gaubti nykų vaizdą. Prieš akis padangė, nežiūrint kas kartą tamsyn einančios vakaro prietemos, buvo nušvitusi. Ir juo arčiau jos artinomės, juo šviesesnė ji darėsi. Galiausiai pamatėme liepsnos liežuvius, siaučiančius tarp sudegusių miesto namų griaučių. Niekad nemačiau to šiurpaus, jaudinančio reginio. Iki šiol tekdavo matyti daugelį išdegusių miestų, miestelių, visiškai ugnies sunaikintų kaimų, bet vis tik rasdavome šiek tiek sveikų namų ir žmonių. Šis miestas atrodė lyg be gyvos dvasios, lyg sudegusių griuvėsių laukas. Tarp mūrinių namų griaučių nušviestomis gatvėmis važiavome į miesto centrą, kuriame vorkommando suradė pusiau sveikai išlikusiuose namuose apsistojimo vietą. Vėlyą vakarą buvome galutinai įsirengę ir pasiruošę poilsiui. Prieš tai išėjau iš stovyklos ribų ir per griuvėsių krūvas perlipęs atsidūriau prie balgančios degti cerkvės. Visos cerkvės grindys padengtos plytgalių krūvomis, o melasva liepsnelė nušviečė apgriuvusius kupolų skliautus. Miestas, matyti, degė jau keliias dienas, nes daugelis kvartalų buvo aptemę ir tebuvo matomi tik mūrinių stulpų siluetai. Tačiau dar daug kur nuvarge liepsnos liežuviai žaidė laižydami mūro sienas.

Miegas naktį po kelionės ir nuolatinio nervų įtempimo buvo stiprus, todėl nebegirdėjau miesto krašte veikiančios priešo ir vokiečių artilerijos. Rytą saulės spinduliai nušvietė išdegusio miesto griaučius. Tarp jų, nors labai retai, bet galima buvo pastebėti vieną kitą mažiau ugnies tepaliestą pastatą.

Dalinys gavo įsakymą išvalyti N. miesto branduolį — senąjį K., iš kurio pracityje buvo centralizuojamos rusų žemės ir kuris mūsų tautos istorijoje taip pat turi savotiškos reikšmės. Tykdydami įsakymą turėjome išvalyti K. nuo priešo likučių, jei jų rastųsi, ir pastatyti savo žargybas. Praėjome pro parką su išlaužytais medžiais, tankų išraustais takais, sulaužytomis gipsinėmis statulomis, perėjome per duobėtą futbolo aikštelę ir priešais išvydome didžiulę Lenino statulą tokioje pozoje, kokioje jis dažniausiai būdavo vaizduojamas — vieną ranką ištiesęs į priekį, kitą užsikišęs už liemenės atlapo. Po kelių valandų, grįždami atgal, radome Leniną sulaužytomis kojomis ir klūpantį ant žemės.

N. branduolys K. — vieno seniausių Rusijos miesto lopšys. K. iš vienos pusės ribojasi su upe, iš kitų pusių apvestas kanalu, kuris kadaise buvo pilnas vandens ir darydavo priešams daug sunkumų puolant aukštas ir storas sienas, supančias visą K. Jo sienose senovėje stovėjo dvylika akmeninių bokštų, iš kurių šiandien teišliko 9. Kiekvienas bokštas turi savo pavadinimą, savo istorilją ir daugelį pasakojimų. K. sienos ir bokštai yra puikus pavyzdys senosios rusų karo technikos. Į K. įeinama tiltu per perkasą. Kadangi tiltas buvo bolševikų išsprogdintas, todėl teko leistis į perkasą. Stovėdamas jame jaučiausi išdidus ir pilnas jėgų, nes savo mintimis buvau nusikėlęs į tuos laikus, kada didieji Lietuvos kunigaikščiai daužė šias galingas K. sienas ir lietuviai kariai klojo savo kaulus toli svetimoje žemėje už savo valstybės galybę ir garbę. Puslankio formos vartai dabar buvo užversti smėlio maišų barikada. Už jos — K. žemė. Sunku būtų bent trumpai aprašyti visa tai, kas sudaro K. vidų. Kiekvienas kampas, kiekvienas pastatas, kiekviena architektūrinė liekana dvelkia gilia praeitimi. Niekur Rusijoje nėra tiek daug ir taip gerai užsilikusios istorinės medžiagos, kaip čia. Tiesa, daug ką karas sunaikino, nemažai brangių istorinių vertybių karui prasidėjus išgabeno bolševikai, bet dar daug liko.

K. lankyti eidavau ir vėliau, kiekvienai progai pasitaikius, tačiau negaliu pasakyti, jog būčiau visa apžiūrėjęs.

Už vartų į akis pirmiausia krenta didžiulis metalinis rutulys, apipintas statulomis ir įrašais. Tai 1000 metų Rusijos valstybės gyvavimo pažymėjimui pastatytas. Netoli jo stūksо senos, sustingusios statybos teatro rūmai. Po visu rūmų kambarius vaikiojasi išblaškytos dekoracijos ir drabužiai, kėdžių dauguma sulaužyta, planinas gerokai iškleręs, o viską apdengęs storas dulkių sluoksnis. Per scenos užkulisių laužą perlipęs patekau į kiemą, o iš jo į kitą labai senlai statytą namą. Čia radau keliias sales, pilnas aukštai viena prie kitos stovinčiomis lentynomis knygų, įvairiomis kalbomis ir įvairių laikų. Keli kambariai saugojo senus, beveik sutrūnijusius, istorinius rankraščius ir bažnytines knygas. Nors buvau keliu kartus į šią bibliotėką užsukęs, tačiau nei karto nesutikau joje jokio žmogaus. Atrodo, lyg tos neįkainuojamos vertybės priklausytų pačiam Dievui arba niekam. Tas pat buvo ir kituose rūmuose. Atsimenu, beeidamas grindiniu, nejučiomis paspyriau akmeniukų, kuris, paširodo, buvo akmens amžiaus kirvukas. Istorijos muziejuje daugumas eksponatų išdrąikyti, dalis išsigabenta, dalis tvarkingai tebegulėjo po stiklais. Nedaug kas buvo likę iš žemės ūkio ir pramonės gaminių parodos. Gratimuose rūmuose buvo įrengtas topografijos institutas. Jo kamba-

Įspūdžiai iš Rytų

Skaičiau. Rašci Tu kuklų laišką,
Trumpai minėjai pelkės ir girias,
Kurias Tau reikia su mirtim išvaikščiot,
Kad vėl ateitų vasara į čia.

Paskiau, kary, rašydamas minėjai:
Tėvynė, neužmiršk manęs!" —
O, Tavo žodžiai atplaukė per vėją
Ir jais gyvens atbudus Lietuva.

Gyvens... Tava žirnei seniai gyvenam
Vienam, nedūžtančiam ritme. — —
Bet Tu žinai — lietuvių širdys rąmios
Kaip didžio Vytauto dvasia.

Tavęs čia niekas, niekas neužmiršo,
Tavęs čia laukia pievos ir miškai,
O kai sidabnas ežero paviršių —
Mergiotės pina ilgesį dažnai.

Dabar ruduo beržų viršūnėm eina,
Mažai paliko ąžuolų šventų,
Kurie girdėjo mūsų bočių dainą,
Kuriuos biržely drąsiai gynei Tu.

Todėl dabar, kai pažveigiam į girią,
Legendom šneka likę ąžuolai. — — —
Ir taip ramu, kad močios gimdo vyrus
Tokius kaip Tu ir kaip tavi draugai.

Tai kas gulės Tave, kary, užmiršti? —
Siandien Tu mūsų kraujas ir širdis:
Tik Tu, tik Tu padangę tirtę
Gali praskelt. Ir vėliavas statyt.

Todėl ir mūsų kaitrios širdys plaka
Ir padėka ir ilgesiu Tavęs. — —
Mes puikiai žinom Tavo sunkų taką,
Nors lūpos puošiasi dažnai tyla.

riuose be tvarkos, gulėjo suverstos dėžės su brangiais matavimo instrumentais.

Beveik patį K. vidurį užima 1045—1050 metais statyta Sofijos vardo cerkvė, viena seniausių visos Rusijos cerkvių. Bolševikų laikais cerkvėje buvo įrengtas muziejus su įvairiais skyriais. Iš jų kai kuriuose radome užsilikusius ir netvarkos nepaliestus. Pavyzdžiui, keliuose cerkvės rūmų atidalinimuose buvo sudėti geografijos bei etnografijos skyriaus eksponatai. Kituose atidalinimuose sienos buvo apkabinėtos antireliginiais paveikslais ir šūkiais. Daliės ir meno skyriaus sienos užsiliko visai nuogos, kadangi bolševikai beveik visus vertingesnius meno kūrinius išgabeno Rusijos gilumon. Vieno cerkvės bokšto spintose buvo sudėti įvairiaspalviai, blizgą bažnytiniai drabužiai. Šalia jų gulėjo krūva paprastesnių drabužių, avalynės bei kitokių niekniekių, t. y. parodos likučiai. Kito bokšto kambario grindis dengė daugybė įvairiausios formos ir spalvos indų. Daugelis jų sudužusių, bet žymi dalis buvo dar sveika ir leido gėrėtis puikiu rankų arba mašinų darbu. Kai kurie indai buvo kinų ir japonų porcelaninio meno rankdarbių pavyzdžiai. Paauksuotos didžiulės vazos, kažkada stovėjusios joms atitinkamoje rūmų vietėje, dabar liūdnai stūkso dulkėtame kampe. Kitame kampe buvo išrikiuoti seni, aprūdėję kardai ir durklai. Spintos apatiniame stalčiuje, išvyniojęs iš popierių, radau dvi sidabrines margaspalviais, ornamentais papuoštas, lėkštes. Vienoje jų paveikslais vaizduojama žiema, pavasaris, vasara ir ruduo. Kitoje — Senojo Rašto pasakojimas apie vynu pasigėrusį tėvą ir jo sūnus. Lėkštėse įrašai padaryti senu slavų raštu. Šiuos įrašus perskaitė man senelis, tarnavęs cerkvėje dar caro laikais.

Pritemusiose nišose, po stiklais, visai išdžiūvę ir pageltę gulėjo praėjusių laikų N. kunigaikščiai. Iš jų kaulėtų, bet griežtų veido bruožų dvelkė, kaip ir iš kiekvieno cerkvės kampo, gilia senovė ir didybe.

Visoje Sofijos cerkvėje karas paliko savo pėdsakus. Visa išdraikyta, sujaukta, užversta. Laimei, kad palko sveika pati cerkvė ir apysveikis visas K., kurį vėl bus galima sutvarkyti taip, kaip pridera gilios senovės istorinei vietai.

Kelias dienas N. nuolat dundėjo ir staugė šoviniai. Naktį pašvaistės šviesdavo aiškiai raudona šviesa. Sviediniai kaukdami lėkdavo virš namų ir krisdavo aplinkui. Pasilipus ant mūrų buvo gražu žiūrėti, kaip vokiečių lėktuvų bombos, gausiai krisdamos į priešo linijas miesto pakraštyje, paversdavo jas tamsia dūmų siena. Miegoti eidavome apsirengę ir apšiavę. Kuprinės buvo sukraustos į žygiui paruoštas mašinas. Kiekvieną minutę laukėme įsakymo vykti toliau, todėl buvome viską pasiruošę. Galiausiai vėlų vakarą buvo gautas įsakymas ir visą naktį teko lėtai važiuojant pralėisti kelyje.

K. H. Balsevičius

KROVINYS PIETŲ AFRIKAI /

RAŠO KARO KORESPONDENTAS DR. W. FRANK

P. K. „Stiebas už bakborto!" — kaip žaibas perėjo per laivą pranešimas. Komendantas, kuris prakaituodamas gulėjo savo lovoje, mėgindamas užmigti, palengvėjusia širdimi pašoko ir skubiai užkopė į tiltą. Paskui jį skubėjo laisvi nuo budėjimo karininkai.

Nuogi, tik su maudymosi kelnėmis ir batais, sekėjai buvo apsirišę galvas skaromis ir užsidėję plačiabryles šiaudines skrybėles, kurios iš viršaus, „gerėsniem užsimaskavimui nuo lėktuvų", buvo nudažytos pilka karinių laivų spalva.

— Truputi! daugiau priešakyje, pone kapitone, sunku įžiūrėti. Atrodo, kad garlaivis artėja.

Žiūronai ieškoja." Keturios akių poros ištempiai žiūrėjo, tačiau prapėjo ištisa valandėlė, kol jie kažką įžiūrėjo. Rūke, virš banguojančio horizonto , jie įžiūrėjo neaiškius plonus, kaip šviesius plaukus, du stalmenus stiebus, tarp kurių matėsi mažutė, keturkampė, rausvai pilka dėmė: laivo stiebai ir kaminas.

— Donnerweter — tarė antrasis budintis karininkas, — gerai žiūrėta, mano vaišės pagarba!

— Kas pirmas jį pastebėjo? — paklausė komendantas.

— Julius Miuleris, pone kapitone.

— Geral, Miuleri, geral seki. Jūs jau žinote, jei jį nučiupsime, tai už gerą sekimą bus porcija vaisių!

Komendantas pasilenkė į bokšto angą ir davė įsakymus plaukti. Sučirkė telegrafas, rodyklės šokinėjo.

Stiebai ir kaminas iš lėto artėjo ir kaskart aiškiau buvo matomi.

Laivas darė po dešimtį mylių per valandą, kaip pasiškėjo po kelių matavimų. Likusi popiečio dalis praėjo dar nesupėjus povandeninfam laivui pasiekti patogią padėtį puti.

Pagaliau nusileido saulė. Virš nejudrausi pilkai sidabrinio plataus vandens paviršiaus šviaistėsi rausvai pilki, violetiniai, geltoni ir mėlynai sidabriniai. atspindžiai. Naktis išsiunčė savo priekinę saugą. Dabar buvo svarbu nepamesti pro žiūronų sekamą savo auką. Tropikų naktis užėjo staiga; reikėjo priartėti, norint tamsoje nepamesti laivkinio.

— Torpedų sargyba | kautynių postus, — braškėdamas garsiakalbis perduoda įsakymą | būstines. Trumpas bėgiojimas ir skubėjimas, ir tarnyba jau savo vietose prie vairų ir sunkinių vamzdžių, būgerinkė ir becko patalpose. Tiriantieji žvilgsniai ir rankos nuslenka per rankenas, rodyklės ir skales, vamzdžiuose vandunas...

Garsiatvis pasidarė staigų vingį. Jo kapitonui šis manevras leidžia saugiau jaustis, tačiau be naudos; jo likimas sugalės tik kelis valandos kotvirčius.

Staiga prieš pat šūvį iš aukštų debesų išneria mėnulis. Jūrų platuma nuo užvilga. Mes žinodi, lyg žirklių padarytas prakirpimas, skyrėmės iš metaliniai blizgančio paviršiaus.

— Dabar jis mus mato, — kažkas pasako. — Prakeikimas!...

Negalima nei trupučio gaišti. „Šulipti!"

Kurčiai dundėdami vyrai dingsta angoje.

— Pavojus! — žvangėdami laivo skamba varpai...

— Pasirengti grimzdimui!

— Tvindinti!

Pasigirdo tryptėsimas, ūžesys. Laivo prieškaitis pasviro, iš laivo besiverčiantis oras švilpė.

— Puikui! — bokšte sumurmėjo komendantas, tikėdamas perlakopa.

Dėkui Dievui, mėnuo dar šviečia. Jei jis dabar užlįstų už debesų

(Nukelta | 4 psl.)

BOLŠEVIKŲ METODAI LIETUVOJE

(Tęsinys)

Mitinguose, viešose aikštėse kareiviai būdavo kaip dekoratoriai, stovėjo ramiai ir nieko nereagavo į visas agitatorių kalbas. Mitinguose, kurie vykdavo kareivinėse, kareiviai nuolat palėsidavo replikas ir žavo klausimais politinius vadovus statydavo į keblią padėtį, nes, pagal komunistų partijos IS Maskvos instrukcijas, mitingo vadovas turėjo visuomet iššaikyti tautinį charakterį, kalbėti lietuvių vardu ir nuolat pabrėžti laisvos socialistinės Lietuvos respublikos vardą. Aplamai, bolševikai tautinį klausimą stengdavosi pabrėžti ir visas savo tamsias machinacijas atlikinėjo lietuvių vardu ir kiek galima, lietuvių kalba. Pav., aukštieji bolševikų pareigūnai nuolat sakydavo, kad jie uoliai mokosi lietuvių kalbos, nes ta kalba esantį privalomą kiekvienam Lietuvos respublikos gyventojui, kaip valstybinė kalba. Susiraišnėjimas įstaigose turįs būti vedamas lietuvių kalba, o visi įstaigų tarnautojai turį tą kalbą mokėti.

Mitinguose į tribūną įlipdavo koks nors žydpaslaikis, parėkaudavo truputį apie „kruviną kapitalistinį režimą", sušukdavo Stalinui ir „nenugalimai" raudonajai armijai „valio" ir pristatydavo kandidatą į seimą. Po tokios kalbos sustrinkę žydukai, rėkdami „valio" Stalinui, iškeldavo į viršų kumštį, ir laikė, kad kandidatas jau priimtas. Taip būdavo visuose mitinguose, ir taip buvo siūlomi ir priimami kandidatai į seimą. Kandidatai, kurie nieko bendra su Lietuva ir mūsų tauta neturėjo, niekam jie nebuvo žinomi, o jeigu ir buvo žinomi, tai tik iš išlikusių jų kriminalinių bylų.

Bet, savaime suprantama, bolševikai numatė, kad rinkimų metu gyventojai galėjo rinkimus sabotuoti, visiškai nebalsuoti, nes tai jokios ir reikšmės neturėjo: kandidatas, gaves nors vieną balsą, galėjo skaitytis iš tos apygardos išrinktas, nes kito kandidato nebuvo, jis buvo vienintelis. Taigi, balų skaičius jokio valdmens neyaliūno. tik bolševikams reikėjo parodyti, kad gyventojai, vis dėlto, balsuoja. Reikėjo surasti kokią nors prievartos priemonę, kuri netiesioginiai priverstų gyventojus rinktis prie urnų ir, nors nenoromis, kortelę su kandidato pavarde įmesti į dėžę. Tokia priemonė buvo surasta ir sėkmingai pavartota. Ta priemonė. buvo profesinė sąjunga, kuriai turėjo priklausyti kiekvienas gyventojas, jeigu jis norėjo dirbti arba kur nors tarnauti. Profesinė sąjunga versdavo tarnautojus, fabriku darbininkus ir šiaip žmones, turinčius užšėmimą, eiti prie rinkimų urnų ir ten kortelę su duoto kandidato vardu, įdėjus į voką, liūdytojų akivaizdoje, įmesti į dėžę, kitu atveju buvo grąsinama išmesti iš profesinės sąjungos, kas reiškė tai pat, kaip išmesti iš tarnybos.

Pirmųjų seimo rinkimų metu profesinė sąjunga nebuvo taip stipri ir įsigalėjusi, todėl versti žmones balsuoti ne taip sekėsi, bet per antruosius rinkimus, renkant atstovus į aukščiausią visasąjunginę tarybą, jį savo uždavinį pilnai atliko.

Blogiau buvo su ūkininkais. kurie jokiai profesinei sąjungai nepriklausė, jokios tarnybos neturėjo ir galėjo pasipriešinti tokiems rinkimams. Todėl į kaimus plaukė daugybė agitatorių, kurie visokiais būdais, tai grasindami, tai pažadais, stengėsi paveikti ūkininkus vykti į rinkimų vietą. Nesvarbu buvo balsuoti. reikėjo tik nuvykti ten, kad būtų didesnis susigrūdimas, didesnis triukšmas, o ir kad ten žmos, ar jie bakavo ar atvyko tik pažiūrėti į tuos „laisvus" rinkimus į pirmąjį „liaudies seimą".

Prasidėjo rinkimai, ir būtų įdomu pažiūrėti į tuos vokus, į kuriuos buvo įdedamos kortelės su kandidatų pavardėmis. Balsuotojai dažniausiai vieton kandidato laplėdo įdėdavo visai kitą kortelę su fydo barzda, Stalino portretai ir ragais arba prisiryšęs šūkisis, nukreiptais prieš bolševikus ir žydus. Rinkimams pasibaigus buvo paskelbta, kad jie praėjo gerai. kad balsavo iki 95% visų gyventojų ir kad visi kandidatai išrinkti.

Seimas, susirinkęs pirmajam posėdžiui, nutarė prašytų Sovietų Sąjungos aukščiausią tarybą priimti Lietuvą į Sąjungos narių tarpą, kaip atskirą sąjunginę respubliką. Tas nutarimas, savaime „uprantama, buvo padiktuotas iš Maskvos, ir niekas jam negalėjo prieštinti, nes kiekvienas, kuris būtų drįsęs pakelti balsą prieš visagalius žydiškus bolševikiškus nutarimus, būtų daręs savižudybę. Sovietų Sąjungos aukščiausioji taryba „malonėjo" priėmė Lietuvos seimo prašymą ir nutarė jį patenkinti, kartu paskyrė dieną deputatų rinkimams į aukščiausiąją SSSR tarybą.

Nuo Lietuvos priėmimo į Sovietų Sąjungą dienos lietuvių kariuomenė buvo perorganizuota į 29. šaulių teritorinį korpą ir tuo įjungta į raudonąją armiją.

Įjungę Lietuvą Sovietų Sąjungon, bolševikai Lietuvoje dar nebuvo įsitvirtinę. Kiekvienu momentu galėjo kilti neramumų, ir jų kildavo, kpaė kariuomenėje bei darbininkijoje. Kol kraštas dar nenuniokiotas ir ekonomiškai stiprus, o gyventojų moralė dar aukšta, „liaudies priešai" dar nevisai buvo sunaikinti. Reikėjo tautą privesti prie tokio būvio, kuriame ji nuolat būtų apimta baimės, kad skurdo verčiama tegalvotų vien apie duonos kąsnį, bet ne apie savo politines teises. Reikėjo tautą ekonomiškai ir ūkiškai sunaikinti, privesti kraštą prie tokios padėties, kokioje yra visa Sovietų Sąjunga ir jos 25 metus eksploatuojami ir kankinami gyventojai.

Tais būdais ir pranešimas. — Kitudymas i viduri" — staiga pasako komendantas. „Laivas jau skesta. Atsistoja ant buro... dar įšūrinu jo heckadbar matyti jo sraigtas..."

Staigiu judesiu jis atitraukia aki nuo okuliaro, pakelia rankeną aukštyn, ištraukia periskopa: „I vietas! Dr. 6, nugarmėjo!"

Kai laivas išnėrė. jūra, lyg milžiniškas vainikas, bangavo aplink plačią alyvos dėmę, kurioje pamažu kunkuliuodami pastirodydavo įvairūs daiktai: dėžės, nuolaužos, balti maišai, kajutės stogas, gelbėjimo valčių diržai, pusiau sulaužytas plaustas, sienojai, epversta valtis, medinės ir metalinės statinės, ryšuliai, greičiausiai neišdirbtos odos, tarp jų konservai, sidabrinė smvė blizgančių skardinių dėžių.

— Nė vieno gyvo? — paklausia komendantas.

— Gali būti, laivas nuskendo per dvi minutes.

Tuo pačiu metu pasigirsta šūkis, silpnas vėjo nubloškiamas: „Help — help!"

Laivas pamažu iriasi į laužo lauką. Su dvigubais žiūronais stebime žvelgiančiąsi, kylančio brizo vilniją vandens paviršių. Konservų dėžių visos tamsiosios pusės atrodo lyg žmonių galvos.

Pagaliau pastebime besigelbtančius. I laivo nuolaužas įšikibę laikosi keturi vyrai. Pamatę mus atplaukiančius, jie padvigubina savo šauksmus.

— Pone kapitone, — praneša sekėjas, — ten yra valtis ar plaustas.

— Help — help! — šaukia šalia mūsų.

— Mes jums atsiųsim jūsų valtį! — megafonu sušukam jiems.

— Pamaža tolyn; vėl trys vyrai įšikibę į dėžes ir medžių šienojus. Jų veidai mėnesienoje išblyšę. Jie plaukia stipriai dvokiančioj alyvoj. Alyvos dėmės pakraštyje plaukiojančios dėžės ir medžiai atkreipiame ir į juos.

Arčiau priplaukę pamatome, jog tai buvo plaustas, pristikšinęs žmonių, begaudančių plaukiojančio medžio gabalus, kad tuo būdu padidintų savo nepatikimo plausto kėlimo galią. Toliau matėme daugiau jų, po du, po tris ant įvairių plaukiojančių daiktų.

Mėnulis kybojo platus ir besypsąs virš šiurpaus vaizdo. Mes pamažu manevravom artyn prie plausto. Vėjas ir bangos sunkino susikalbėti.

— What the name of your ship?

Atsakymas nesuprantamas. Vis rėkia vienas kitą užšaukdami amerikietiškai. Kai mėgina sakyti paraidžiui, ir žada sunku suprasti. „Scotland?" — You know Scotland!" — Iš tarpo nuo vienas ją šaukia. Jis taria: „Scatlind".

Antras klausimas: „Where do you come from?"

— Galveston — Texas.

— Aye. Tai buvo aišku.

What tonnage? — Your tonnage!!!

— Three thousand — two hundred!!

— Trys tūkstančiai du šimtai.

— Aye.

— Go and fish your boys, — šaukiame mes. — Gelbėkite draugus.

Tai sunku, tačiau kitaip negalima. Saukšmai tai į vieną, tai į kitą pusę.

— Kur ir koks krovinys?

Atsakymas buvo Londonas ar East Londonas. Pagal kurną ūkininkgesnis būtų paskutinysis: Galvestonas — Pietų Afrika.

— What cargo?

— Mixed cargo! — įvairus turtas.

Dar kartą, kai mūsų laivas yrėsi iš alyvos dėmės, mes paraginame juos susigaudyti savo draugus. Tada komendantas jsako: „Plaukti x-laipeniu kryptimi. Abiem dizeliais..."

Žygis buvo tęsiamas toliau.

Užpakalyje dar nuolat švilpė baterinis švilpukas ir buvo girdėti: „Help — help". Pasiutęs jausmas taip palikus plaukti tolyn.

— Gaila! — tarė komendantas.

— Tačiau aš negaliu jų paimti, nes povandeninis laivas neturi vietos.

— Turėjo pasilikti sausumoje, — tvirtai atkerta vėdovaujantis inžinierius, — ko jie su ginkluotais krovinių laivais lenda į mūsų karą? Galežo pasilikti neitralūs!

— Užtukome 12 valandų, — konstatuoja komendantas. — Palyginti gana daug... — Na, geraj, sargyba, sekti!

Jis leidžiasi žemyn į laivą.

Medžioklė vyksta toliau.

(Das Reich)

J. Vertė Z. R.

(Atkelta iš 3 pusl.)

su, tai visas puolimo pasiekimas būtų abejotinas. Povandeniniame laive gili tyla. Jei kas juda, tai tik ant pirštų galų. Beždžis įtempimas, tik šnabždesys. Protarpiais pasigirsta prislopintas vadovaujančių balsas: „Pirmyn, kiti — daugiau!"

Klausymo būdingie stovi antrasis budintis karininkas: „Ar jūs ką nors girdite?" Prie ausies jis laiko klausomąjį ragelį ir turi chronometrą.

— Taip, pone leitenante, jis yra čia pat; visiškai aiškiai.

Iš aparato visoj būstinėj sklinda stiklinis žvangėjimas, metalo skambėjimas, lyg malimas.

Antrasis WO (budintis karininkas) linkteli, jo akys nukreiptos | chronometrą. „Tinka", — tarė jis patenkintas. „Komendantui: laivas plaukia devynias — dešimt mylių per valanda".

Greitas šaudymo duomenų skaičiavimas, skaičiai, atstumas, pakartojimai, kurčias balsas iš kalbamojo vamzdžio komandos mašinoms skambančiai ožia. E — mašina ir laivas lengvai susibūnuja. Tada - - — Pirmas vamzdis - - - paruoštas! — - - - Ugnis!

Vėl pertraukia. Išspūdusi iš iš. tisas savaities ją saugojusio vamzdžio, jį lekia į taikinį. Penkiasdešimt kietų, bet balsiai plakančių širdžių, penkiasdešimt nekvėpuojančių, pusiau, praverčų, įtemptų burnų, ir tada - - - : Ramm!! - - - Dundesys, sausas, aiškus smūgis.

— Kiludymas, — katkas susnabžda, ir vėl tyla. Kiekvienas laukia, kas bus pranešta iš bokšto.

— Help — help! — šaukia šalia mūsų.

— Mes jums atsiųsim jūsų valtį! — megafonu sušukam jiems.

— Pamaža tolyn; vėl trys vyrai įšikibę į dėžes ir medžių šienojus. Jų veidai mėnesienoje išblyšę. Jie plaukia stipriai dvokiančioj alyvoj. Alyvos dėmės pakraštyje plaukiojančios dėžės ir medžiai atkreipiame ir į juos.

Arčiau priplaukę pamatome, jog tai buvo plaustas, pristikšinęs žmonių, begaudančių plaukiojančio medžio gabalus, kad tuo būdu padidintų savo nepatikimo plausto kėlimo galią. Toliau matėme daugiau jų, po du, po tris ant įvairių plaukiojančių daiktų.

Mėnulis kybojo platus ir besypsąs virš šiurpaus vaizdo. Mes pamažu manevravom artyn prie plausto. Vėjas ir bangos sunkino susikalbėti.

— What the name of your ship?

Atsakymas nesuprantamas. Vis rėkia vienas kitą užšaukdami amerikietiškai. Kai mėgina sakyti paraidžiui, ir žada sunku suprasti. „Scotland?" — You know Scotland!" — Iš tarpo nuo vienas ją šaukia. Jis taria: „Scatlind".

Antras klausimas: „Where do you come from?"

— Galveston — Texas.

— Aye. Tai buvo aišku.

What tonnage? — Your tonnage!!!

— Three thousand — two hundred!!

— Trys tūkstančiai du šimtai.

— Aye.

— Go and fish your boys, — šaukiame mes. — Gelbėkite draugus.

Tai sunku, tačiau kitaip negalima. Saukšmai tai į vieną, tai į kitą pusę.

— Kur ir koks krovinys?

Atsakymas buvo Londonas ar East Londonas. Pagal kurną ūkininkgesnis būtų paskutinysis: Galvestonas — Pietų Afrika.

— What cargo?

— Mixed cargo! — įvairus turtas.

Dar kartą, kai mūsų laivas yrėsi iš alyvos dėmės, mes paraginame juos susigaudyti savo draugus. Tada komendantas jsako: „Plaukti x-laipeniu kryptimi. Abiem dizeliais..."

Žygis buvo tęsiamas toliau.

Užpakalyje dar nuolat švilpė baterinis švilpukas ir buvo girdėti: „Help — help". Pasiutęs jausmas taip palikus plaukti tolyn.

— Gaila! — tarė komendantas.

— Tačiau aš negaliu jų paimti, nes povandeninis laivas neturi vietos.

— Turėjo pasilikti sausumoje, — tvirtai atkerta vėdovaujantis inžinierius, — ko jie su ginkluotais krovinių laivais lenda į mūsų karą? Galežo pasilikti neitralūs!

— Užtukome 12 valandų, — konstatuoja komendantas. — Palyginti gana daug... — Na, geraj, sargyba, sekti!

Jis leidžiasi žemyn į laivą.

Medžioklė vyksta toliau.

(Das Reich)

J. Vertė Z. R.

---

susmukimo, nes pagal bolševikų planus reikėjo ekonomiškai ir ūkiškai stipresnį kraštą sulyginti su visa Sovietų Sąjunga. Skirtumas buvo pavojingas dėl gausios bolševikų kariuomenės, kuri, matydama Lietuvoje kitokį gyvenimą, pradėjo kritiškai žiūrėti į sovietų „rojų".

Naikinant kraštą toliau, reikėjo atimti iš jo paskutinį ramstį, t. y., jos kariuomenę, kuri nors buvo negausi, bet geral ginkluota, geral apmokytą, o svarbiausia — patriotiškai nusistačiusi, ir todėl tėvų nuskriaudimas galėjo atsilieptl. Kariuomenė buvo iš dalies nuginkluota, atimta daugiama techniškų priemonių, o kavalerija visiškai išformuota. Ginklų, municijos, drabužių ir kitų reikmenų atsargos buvo išvežtos į Sovietų Sąjungos gilumą. Likę ginklai ir šovinisi stropiai saugojami. Sargybiniai gaudavo tik po 5 šovinius, kuriuos, grįžęs iš sargybos, tuojau privalėjo grąžinti. Karininkai turėjo atiduoti savo nuosavus pistoletus ir ginklą galėjo turėti tik einant tarnybos pareigas, o lieidamas iš kareiviniu privalėjo atiduoti į ginklų sandėlį. Drąsiau ir drąsiau pradėjo veikti NKVD pareigūnai, areštuodami jiems nepatikimus, kaip karius, taip ir civilius asmenis. Naktį dinge iš savo buto atsidurdavo NKVD rūsiuose. Tauta ir jos moralinės jėgos iš dalies palūžo. Planingai ir sistematingai bolševikai stengėsi įsigaleti okupuotame krašte, taštau jie jautė, kad su kiekvieno naujo žingsniu augdavo lietuvių tautos nesapykanta. Tauta dar nebuvo taip įbauginta, kaip Sovietų Sąjungos gyventojai, ir dar buvo galimas pasipriešinimas bei maištas. Ūkinis kraštas nusmukimas dar nebuvo garantija, kad gyventojai taps paklusnūs visiems bolševikų norams.

Lygiagrečiai su krašto ūkinių resursų naikinimu bolševikai siekė lietuvių tautą perauklėti, įskiepyti jai bolševiškšas idėjas ir padaryti ją ištikimą Markso—Lenino doktrinai. Tuo pradėjo, taip vadinamas, tautos „kultūrinimas", t. y., plačiu masių, gyventojų mokymas bolševikų istorijos, Markso-Lenino veikalų bei Stalino brošiūrų. Mokyklose, kareivinėse ir šiaip kiekviename miestelyje buvo įsteigti marksizmo - leninizmo kursai, kurie buvo privalomi visiems mokiniams, kareiviams ir tarnautojams. Vilniuje ir Kaune buvo įsteigti marksizmo - leninizmo universitetai. Iš Sovietų Sąjungos atvažiavo taip vadinami „raudonieji profesoriai", kurie tautos auklėjimą, tyčia, paėmė į savo rankas ir vedė taip, kaip jie buvo pripratę vesti Sovietų Sąjungoje. Reikia pripažinti, kad kai kurie iš jų, kaip Žuzmeovas, Žitanovas ir kiti, tikrai galėjo vadintis profesoriais, nes tuo veikalus žinojo atmintinai. Toje srityje jiems konkurentų nebuvo. Savo paskaitas jie skaitė gana idėjiniai. Bet šie profesoriai buvo analfabetai pasaulinėj literatūroj. Jiems užteko žinoti, ką parašė Marksas, ką pasakė Stalinas, dar bolševikų istorija — ir tokie jau laikydavo save visapusiškai išavlinusiais, visų sričių žinovais. Jų teorijų kritikų arba autorių priešingų bolševizmui, jie neskaitė, jų nežinojo ir žinoti nenorėjo, nes bijojo nukrypti nuo Lenino - Stalino linijos. Visa tai neklidžė jiems, atvykus į Lietuvą, tuojau pasirūpinti pakeisti savo drabužius, kurie buvo neginčijamu įrodymu Sovietų Sąjungos „rojaus". Jie tuojau apsivilko Lietuvoje pirktais. (B. d.)

M. G. S.

VILNIAUS PRIONŲ MOKYKLA

(Tęsinys)

Senuosius kariūnus iš mokyklos paleidus ir priėmus naujuosius rusus ir lietuvius kursantus-komunistų partijai ir komjaunimo organizacijai teko persiorganizuoti. Į lietuvių batalioną priimant kandidatus, 171 kandidatas pasisakė esąs komjaunuolis ir per 10 kandidatų komunistų partijos nariais. Priėmus į mokyklą, politinis skyrius pareikalavo įrodymų. Kai kurie įrodymus pristatė, bet kiti nepristatė, nes jų neturėjo, arba jau nebenorėjo priklausyti komjaunimo organizacijai. Patikrinus paaiškėjo, kad batalione buvo 5 komunistų partijos nariai ir 35 komjaunuoliai. Vėliau, 1941 m. pavasarį, komunistų partijos narių skaičius išaugo iki 9, o komjaunuolių iki 50. Iš lietuvių kariūnikų nė vienas neprikiausė komunistų partijai. Komjaunuolių atžvilgiu 2 leitnantai buvo įtariami priklausą jiems, bet vėliau paaiškėjo, kad tai netiesa.

Rusų tarpe buvo visai priešingas vaizdas. Rusų bataliono kursantų tarpe buvo keli komunistų partijos nariai ir daugiau negu pusė komjaunuolių. Vilniaus pėst. karo mokyklos kariūnikai rusai visi priklausė arba komunistų partijai arba komjaunimo organizacijai. Jų tarpe buvo ir kandidatų į komunistų partiją. Organizuojant mokyklą, buvo atvykę trys kariūnikai, kurie nebuvo nei partijos, nei komjaunimo nariais. Tai buvo labai geri kariūnikai, bet jie mokyklojo noužsilikę. Du iš jų tuojau iškelė iš mokyklos (dar 1940 m. gruodžio mėn.), o vieną 1941 m. balandžio mėn. Tai buvo du kapitonai ir vienas leitenantas. Visi trys jau seniai tarnavo kariuomenėje, bet neavansuodavo. Jie baisiai neapkęsdavo komisarų. Su lietuviais kariūnikais kalbėti vengdavo, matyt, bijodavo įtarimo. Jie buvo skirtingi ir apeinami, taip pat ir medžiagiškai buvo aprūpinami paskutinėje eilėje. Visą šaltąją žiemą pragyveno su perdėvėta miline, batais ir palaidine, kai tuo tarpu kiti gaudavo iš valdžios medžiagos drabužiams ir net valdinių lietuviškų kailiniukų. Rusų tarpe buvo net tokių kariūnikų komjaunuolių, kurie žau po 8 ir 10 metų buvo komjaunimo nariais, bet į partiją jų nepriimdavo. Tikrų priešaižių, kaip jie nebuvo priimami, nepavyko sužinoti, bet kaip teko matyti jų santykiuose su komisarais ir komunistais viršininkais, tai jie nebuvo mėgiami. Tarnyboje buvo dažnai tikrinami. Matyt, buvo įtariami.

Laisvai samdomųjų tarnautojų tarpe komunistų partija ir komjaunimo organizacija taip pat neturėjo jokio pasisekimo. Laisvai samdomiems tarnautojams, bendrai visiems darbininkams ir raštinės tarnautojams, buvo įsteigtas mokyklos profesinės sąjungos skyrius. Skyrių globojo mokyklos komisaras ir jo priežiūra buvo paveta jaunam, bet labai aršiam politrukui Uljanovui. Prie politinio darbo buvo traukiamos ir kariūnikų šeimos, tačiau ne tik lietuvių, bet ir rusų kariūnikų šeimos nedalyvaudavo politiniame veikime. Politrukų kai kurios žmonos net ypatinga energija pasireiškė propagandos srityje.

Prasidėjus kursantų mokymui, politinio skyriaus veikla, be organizacinio darbo, pasireiškė šiose srityse: 1. Politinis kursantų mokymas; 2. Socialistinių lenktynių organizacija; 3. Nuolatinė kontrolė arba tikriau tariant, kišimasis į visus reikalus; 4. Nuolatinė įkyri propaganda.

Politiniame mokyme lietuvių batalionas praėjo šias temas: 1. Karlo priesaika raudonojoje armijoje. 2. Trys raudonosios armijos ypatybės. 3. Mūsų tėvynė „Sovietų Social. Respublikų Sąjunga". 4. Stalino konstitucija. 5. Pirmasis imperialistinis karas. 6. Antrasis imperialistinis karas. 7. Raudonoji armija pilietinio karo metu. 8. Maršalų Vorošilovo, Timošenkos ir Budionij biografijos. 9. Atskiros paskaitos apie Leniną, Staliną ir pradėta 10. Komunistų partijos istorija.

Daugiausia šios temos paimtos iš šiam reikalui specialiai išleisto vadovėlio „Politučebnik". Rusų bataliono kursantams pirmosios temos nebuvo dėstomos; jiems iš karto komisarai ir politrukai dėstė komunistų partijos istoriją. Rusai šias temas buvo praėję bendrose mokyklose, o lietuviai šioje srityje buvo laikomi „atsilikusiais", kaip išsireiškė mokyklos komisaras.

Visas politinis mokymas iki šlykštumo buvo praskiestas propaganda ir Stalinė garbinimu. Politinėse paskaitose nebuvo temos, kad nebūtų garbinamas Stalino vardas. Jam priskirdavo beveik visus revoliucinius nuopelnus. Atvirkščiai būdavo su Trockiu. Visi partijos ir Sovietų Sąjungos nepasisekimai ir klaidos buvo verčiamos Trockiui ir jo šalininkams. Buržuazinį žymiai mažesnį puolė. Iš viso beveik bus įdomiausias komisarų ir politrukų aiškinimas mūsų kareiviams ir lietuviams kursantams apie tėvynės meilę. Pagal komunistinę doktriną, kiekvienas pilietis turi savo gimtinę ir tėvynę. Gimtinė — tai vieta, kur žmogus gimė, sakysime, lietuviams Lietuva. Tėvynė — tai visa Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjunga. Gimtinė yra individualus dalykas ir jos mylėti nereikia. Reikia mėlėti tik „tėvynę" —Sovietų Social. Respublikų Sąjungą, nes ji yra didesnė, turtingesnė ir jai vadovauja proletariato vadai. Lietuviai turi išmokti rusų kalbą, nes ši kalba yra priimta visoje Sovietų Sąjungoje ir jaja kalbėjo viso pasaulio proletariato vadai. Taip atrodo pagrindinės komisarų ir politrukų aiškinimų mintys apie tėvynės meilę. Šio aiškinimo vadovėliuose nėra, matyt, tai buvo specialiai taikomas kitatautiams ir Lietuvai. Kada lietuviai kareiviai ir kariūnai pirmą kartą išgirdo šį aiškinimą, kuriame buvo apeukrai išvedama, kad Lietuvos nereikia mylėti, tai saleje kilo bruzdėjimas. Po paskaitos nepraėjadamas klausimų, komisaras tuojau iššėjo iš salės ir per patiktėjinius teiravosi, kodėl klausytojai nervinosi. Kokių žinių gavo ir kokias išvadas padarė politinis skyrius, nežino sužinoti.

Pirmieji atvykę į Lietuvą komisarai ir politrukai buvo pradėję vartoti Lietuvos kariuomenėje senus Rusijos revoliucijos laikų agitacinius metodus: sukiršinti Lietuvos kareivį prieš kariūnikų ir antra - nesigailint žodžių bartį buvusiąją Lietuvos vyriausybę ir valdininkiją. Tačiau tuojau pastebėjo, kad kareivį sukiršinti prieš kariūnką nepavyks, todėl nuo šio agitacijos metodo komunistai atsisakė dar laudies kariuomenės laikais. Atvirkščiai, juo daugiau buvo agituojamas prieš kariūnikus, tuo daugiau kareiviai atrėjo prie kariūnikų, bijodami netekti savų vadų. Tačiau Karo Mokykloje agitacija prieš kariūnikus nebuvo vedama. Agitacija prieš buvusiąją Lietuvos Vyriausybę tęsėsi kiek ilgiau, bet kada kariai savo klausimais pradėjo įrodinėti komisarams ir politrukams, kad Lietuvos nepriklausomybės laikais darbo žmonių pragyvenimas buvo pigesnis ir laisvesnis, kareivis kariuomenėje taip pat jautėsi laisviau ir buvo geriau prižiūrimas, tai komisarai ir politrukai nustojo vartoti ir šį agitacijos būdą. Tai įvyko 1940 m. lapkričio, gruodžio mėn. 1941 m. tenkinosi agitacija prieš Lietuvą tik bendrais posakiais ir vengdami komentarų pradėdavo kalbėti apie visai kitus dalykus. Lietuvių karių tarpe buvo nepopuliarus ir Lietuvos prijungimas prie SSSR, todėl ir šiuo klausimu vengė kalbėti ir net atsakinėti į karių klausimus.

Politinis skyrius organizuodavo socialistines lenktynes mokykloje. Lenktynės buvo organizuotos tuojau pradėjus mokymą. Lietuvių batalionas lenktyniavo, arba tikriau tariant turėjo lenktyniauti, zu rusų batalionu. Be to, lietuvių batalionas kuopos lenktyniavo tarp savęs ir rusų. Būriai ir skyriai taip pat turėjo lenktyniauti su kuriuo nors rusų bataliono būriu ar skyrium ir dar tarpusavyje lietuvių batalione ir kuopoje. Lenktynėms buvo surašomos sutartys. Lenktyniavo karinio ir būtinai dar politinio mokymo srityse. Lenktynėms nustatomas terminas daugiausia lietė komunistinių švenčių datas. Surašytos sutartys buvo tikrinamos politinio skyriaus ir svarstomos bendruose kuopų, būrių ir skyrių susirinkimuose, dalyvaujant politinio skyriaus atstovams. Patvirtintos sutartys iškabinamos dažniuose ant lentos, kad visi užinteresuotieji žinotų. Tačiau niekas jų neskaitydavo, nesidomėdavo ir į lenktyniavimą visai nekreipdavo dėmesio. Mokydavosi ir dirbdavo ne dėlto, kad yra sudaryta sutartis, bet kad yra viršininko įsakyta. Apie soclenktyniavimą buvo kalbama tik tol, kol rašydavo sutartis; vėliau jas visiškai pamiršdavo ir prisimindavo tik, sutarčiai pasibaigus, kada reikėdavo naują sutartį surašyti.

Rusai, matyt, su soclenktynėmis jau buvo apsiprotę ir visai nekreipdavo į jas dėmesio. Tikrinimo metu rusiškoji vadovybė visuomet stengdavosi rusų batalioną iškelti į pirmąją vietą. Cia rusai griebdavosi įvairiausių priemonių, pavyzdžiui: Viena lietuvių kuopa turėjo užimti pirmąją vietą rikiuotės mokymosi srityje, tačiau jai nebuvo pripažinta, nes kuopa dėvėjo lietuviškas milines. Panašių priekabių buvo labai daug, ypač vidaus tvarkos srityje. Lietuvių batalionas vidaus tvarkos srityje žymiai aukščiau stovėjo už rusus, kurie nors ir turėjo geresnes patalpas, bet buvo labai apsileidę. Tačiau lietuviškasis apmundiravimas neleisdavo iškopti į pirmąją vietą ir šioje srityje. Pamatę tai lietuviai kursantai vėliau visai nesidomėjo soclenktynėms ir nesiruošė patikrinimui. Kai kurie kursantai atvirai pasiskydavo prieš panašius tikrinimus, kelkdami komunistus. Todėl kaip vasario 23 d., tai ir gegužės 1 d. rusų batalionas buvo išvaizes į pirmąją vietą. Vienintelė sritis, kurioje jokiomis priekabėmis negalėjo lietuvių iškštumti iš pirmosios vietos, buvo šaudymas, bet apie jį pakalbėsime atskirai.

Vakarais po pamokų politinis skyrius ruošdavo kursantams ir kariūnikams paskaitas, susirinkimus, kuriuos šaukdavo įvairiausiais tikslais, arba rodydavo propagandines kino filmas. Pagal dienotvarkę kursantams buvo nustatyta vakarais viena valanda poilsio ir 2 valandos pamokoms ruošti. Tačiau šios taisyklės nebuvo prisilaikoma ir kursantai poilsio valandos bevelk niekad negaudavo.

(B. d.)

ALG. SKINKYS

VAKARAS

Svaigino pievų šienas
Liūdnai žiogeliai grojo;
Sidabro mėnesienė
Svaigino pievų šienas.

Ėjau per laukų vienas
Pro žalią vasarojų. —
Svaigino pievų šienas,
Liūdnai žiogeliai grojo.

Rašo ats. plk. ltn. K. Ališauskas

RAUDONA JUOSTELĖ su baltu dryžiumi

Balys Ardnas

Saulė vakaro spinduliais žaidžia gatvės asfalte, namų stoguose ir ugnimi spindi bažnyčios bokšto kryžiuje. Praeiviai slenka pro kavinės langą, tarsi kino juostoje. Tolydžio jų vienas, antras žvilgtest į langą, ties kuriuo mes sėdime, ir permeta mus bereikšmiu žvilgsniu... Aš žiūriu į jo rankoje degančią cigaretę ir skru kylančią silkinę dūmų juostelę, kuri saulės spinduliuose atrodo tokia nepraastai švelni, spindinti įvairiais antspalviais. Jis seka gatvės judėjimą, tačiau veidas aiškiai išduoda, kad jo mintys toli nuo to pilko miesto gyvenimo. Gal jisai galvoja apie paliktus rytuose draugus, su kuriais jį rišo drauge pakelti vargai, pavojai ir nuolatinis žvelgimas mirčiai į akis, gal apie tėviškės laukus, nusagstytus auksinėmis gubomis, į kuriuos jis dabar važiuoja praleisti keletą dienų stostogų.

Kai pažvelgiu jo veidan, jis man atrodo svetimas ir nepažįstamas. Kakta gilias sukapota raukšlėmis, ties burna išsibrėžę skausmo bruožai, veidas kupinas rimties, akys gilios, akruostikauliai ryškūs. Jis ne tiek vyriškas buvo tą žiemos vakarą, kai aš jį paskutinį kartą mačiau.

Mes kalbėjome ir apie šį ir apie tą, bet mūsų kalba nesimezgė, trūko, kaip pionas siūlas.

— Taip, — sako jisai žiūrėdamas į lango stiklą — mes gyvename visai skirtingą gyvenimą, labai tolimą jūsiškiui ir todėl čia jaučiuosi svetimas, atitrūkęs. Dar daugiau: man atrodo, kad esu kiniet Tokį didelį nerimą dabar jaučiu!... Taip, taip tu gi turėtum manęs suprasti, nes nors keliaudamas matei mūsų pasaulį...

Ir vėl nutyla, o jo sudžiūvę pirštai žaidžia su raudona juostele, perkirsta baltu dryžiumi, įsegta sagos kilputėn. Tai ženklas, kad jisai pergyveno rytuose kruviną bolševikišką žiemą, kai abu priešai — bolševikų bandos ir šaltis, sutartinai kėsinosi į jauną gyvenimą...

Mano sąmonėje iškyla dideli paveikslai. Aš vėl gyvai matau jį ir jo vyrus bėgiojančius kareivinių koridoriais, apsirengusius pilna kautynių apranga, šyrąs (karščio spimtus. Lauke aštri, kaip išgąsdastas plienas, sausio mėnesiena. Keli sunkvežimiai ties kareivinių vartais. Paskui daina, pavasarižka ir kupina jaunystės jėgos daina, kurios neįstengia šaltis užgniaužti... Motorų ūžesys. Mašinos dingsta baltoje naktyje... Jie išvyko į rytus...

Po mėnesio važiuoju tais pačiais keliais. Mane nuneša per 600 km geležinis žirgas, o jie ta kelią atikso sunkvežimiais, termometrui susitraukus iki — 27C! Tai buvo pirmas bandymas, bet kietas. Po jo sekė eilė kraujo bandymų, tačiau ir jie neįstengė palenkti vyrų. Ką palaužė, tai palaužė su visomis šakomis, bet nepalenkė. Lietuvis, kaip ąžuolas: — lūžta, bet nelinksta po audros sparnais...

— Ilgiau mes užtrukome S., paskui išvykome toliau į rytus ir dabar esame fronte... Žinai, puskariniks Jonas man išvažiuojant krito. Mirė lengvai, kone juokdamasis. Pameni, kokio juokdario jo būta!.. Pataikė vargšui tiesiai į galvą. Spėjo dar šūktelėti: „Vyrai, kaip gaila jus paliktl!" Ir užgeso, kaip švakė. Taip, taip... — jis vėl nutyla, o paskui, lyg atsiminęs sako:

— Kai netenkame kario vyro, kelias dienas visi jaučiame, kad kažko trūksta, stinga. Tu supranti mane, mes taip susigyvenome, jego esame lyg suaugę i viena dėdėj kūną ir dar didesnę sielą. Ir jeigu kas to kūno dalelę atplėšia, skaudžiai jaučiame visi...

Aš klausau jo pasakojimo, o akyse regiu suminėtas vietoves. Šiai S. kolchozas, prie pat piento. Aš jį mačiau pasiutusios pūgos sūkurynje, veniškai staugiant vėjui, laukais vilniojant sniego verpetams. Vėl mano kūnu prabėga šiurpulys, kaip tąsyk kolchoze S., vėl prakeikimo, klastos, pagiežos kupini laukai, neaprėpiami, tarsi marios, iškyla priei mano akis, kažin kur toli apsijuosę juodais miškų vainikais... Ir P. jie buvo! Ach, tasai miestelis, ant skurdaus upelio pakrantės, sudegintas namais, su šešiaika skardinių stogų muzika, kuri skambėjo vakaro sutemose, vėjo staugime, sniego pūgoje taip ryškiai, tarsi norėdama mano atvykimą paženklinti prakeikimui...

Nors daugelis dienų jau praėjo, vis dar prisimenu kelią į D. per saule aplietas sniego dykumas, grasias ir paslaptingas, kaip mirtis...

Jie ten jau daugiau, kaip pusė metų, jie išgyveno tūkstančius įvykių, juos ten gyvenimas užgrūdino kraujo kaina. Aš įtvelgiu jo veide tikėjimą kovos prasmingumu ir teisingu atpildu tėvynei, kurios meilė juos nuvedė į tolimus rytus.

Palydžiu jį stotin. Jis rymo vagono lange ir aš dar kartą linkiu laimingos kelionės. Jo krūtinėje raudona, baltu dryžiu juostelė. Tokia kukli, kaip ir jis pats, kaip visi mūsų vyrai.

Mažas apsirikimas

Tvirtinu, gerbiamieji, kad gyvenime apsirikimų pasitaiko. Ohō, ir dar kokių. Toks apsauginis Puleika nuolat tvirtino, kad jo sužadėtinė stačiai dievilka, o apsivedęs jis pats skalbia valkų vystyklus ir gulí ant kėdžių. Faktas. Antra šiai, syki ateina mūsų viršila į būrį ir iškėlęs dvi pora bokso pirštinių sako:

— Štai, vyrai, boksinis sportas. Neprošalį rungtynėles sudaryt. Kas su juo susipažinęs — keturis žingsnius pirmyn.

Šoko į priekį eilinis Broksas, Klimeika, Bruknelė, grandinis Žiauna ir kiti.

— Hm, vyručiai, — rūpestingai pakėlė viršila ūsus, kuriam dabar patiktė būrio garbė. Išrinksim, — sako, — vieną mūsiškį, priešas bus iš antro būrio.

Pretendentai — nusimovė kelnes, marškinius ir vietinė komisijai pademonstravo raumenis, ant rankų pavaikščiojo, po trisdešimto pritūpimo padarė. Tinkamiausiu šiai šakai pripažinom eilinį Klimeiką.

— Atstovausi, — sakom, — mus. Tik žiūrėk, neapsikiaulykl!

Klimeika, šokinėdamas per virvutę, padrąsino mus, paskiau pasmėlė duonmaišį, prisipylė smėlio ir nuėjo treniruotis, o mes paruošėm boksui estradą, kuolus įkalėm, ringą virvėm įžpynėm, pastatėm į kampus dvi kėdės, masažistus išrinkom. Kai viskas buvo paruošta, rungtynių komisija išėjom persigambenti boksininką iš antro būrio. O čia, žinote, kaip tik ji beeinantį sustinkam. Nustrenges pusiau, rankšluosį ant kaklo užsimetęs, mulą benešąs, dantį šepetėlį.

— Sveikas, — sakom, — o mes kai tik į tą pusę. Tai jūs bėsite?

— Taip, — sako, — esu eilinis Cemerys, — sustojo antro būrio boksininkas. — O kame reikalas?

— Žinam, žinam, — sakom, — greičiau. Vyrai susirinko ir mūsiškis jau nekantrauja. Visgi, — sakom, — puiki kova bus.

Atstvėdęs mes boksininką, sušukom jam draugiškai „vallo" ir užkėlėm ant ringo. Teisėjas „priešo" paklausė, iš kurio bunkerio.

— Aš, — sako, — visais bunkeriais rūpinuosi. Bet kame reikalas, vyrai?

— Stabistas, — galvojam. —Nieko sau valdina.

— Vyručiai, — sako, — praustis ėjau.

— Malonu kūno švarumą palaikyt, — atkirtom. — Prašom nusimaut viršutinės kelnes.

Nubėgę Klimeika persipėjom, kad po velnių, laikytuys. Priešas atrodo, brac, prityręs.

— Tai prašom nusimaut. Laikas pradėt.

— Kaip čia, — nusistebėjo boksininkas Cemerys, — negi aš su apatinėms švaistysiuos. Statutas draudžia apatines kelnes viešai demonstruot.

— Nieko, — sakom, — apseisim ir su apatinėm, jei truskų neužsimovėt. Prašom...

Boksininkui Cemeriui uždėjom piršlines, apatines kelnes paraitėjom ir, nuvedę į ringo kampą, paaiškinom, kad rungtynės bus draugiškos ir kad į pilvą priešui šerti, jokiu būdu, negalima.

Priešas pakraipė pečiais ir sako:

— Jeigu taip norit, galiu pabandyt. Prašau, — sako, — pakultivuosim bokską.

Žiūrovai susėdo aplink. Teisėjas sušilpė. Priešai pakilo iš kampų ir pasisveikinę vikriai atšoko. Dėmesys labai įtemptas. Mūsiškis mirktelėjo akim, pribėgęs šėrė Cemeriui kelis ypus ir vėl atgal strikteléjo. Mes tik nuūžėm, kvapus surakinę.

— Šitaip, — sako antro būrio boksininkas, — pili, vadinas, be pagsigulėjimo, ir rėžė dešine piršline mūsiškiui į pakaušį.

Rungtynės tuoj pasidarė įdomesnės, sportišką tempą įgijo.

— Klimeika, sakom — laikykis. Kažkas jam iš apačios. Duok jam į apatinę žovinių apkabą.

Pirmąs rundas, galima sakyt, pasibaigė lygiomis. Boksininkas Cemerys taip įsiuto ant mūsiškio, kad stačiai nerimsta patupdytas. Leiskit, girdi, jr tiek. Antram runde vistiek, girdi, jį nugriausiu.

Apipurškėm boksininkus vandeniu, rankšluočėiais patrynėm ir vėl išleidom į ringą. Įsiutęs priešas taikstosi kaip nors prieiti Klimeikai iš užpakalio ir trenkt stačiai nokauta.

— Iš užpakalio, — sako, teisėjas, — draudžiama. Tem yra taisyklės.

— Šplauk ant taisyklių, atšovė priešas šokdamas į glėbius. — Jei kirst, tai kirst grynai.

O mes pradėjom staugt.

— Serk jam į tarpualį. E, girdi, Klimeika, sutaisyk jam dujokauke.

Teisėjas ir švilpdamas boksininkus vos atskyrė.

— Duokit, — sako, — mudviem susišit.

— Pastaba abiem, — įsikišo teisėjas. — Prašom kova tęst.

Mūsiškis kerta, o Cemerys nepasiduoda. Aiškiai matyt, kad boksininkas Cemerys eina silpnyn. Skystai ant blauzdų laikosi ir rankom šiaip sau mosuoja dėl viso ko. Mūsiškis nusitaikęs terkšteléjo, kad priešui net apatinių kelnių šniūrelial atsirišo.

— Štaip, — sakom, — tai brayo. — Prašom pakartoti, kirsk dar syki.

Antro būrio atstovas paprašė teisėjo pertraukos, nusitvarkė apatinių kelnių šniūrelius ir įsibėgėjęs trinkt Klimeikai galva į pilvą.

— Saugokis, — surikom, — priešas į nieliejo žemę pasišovęs kirst.

— Šalčiau, vyrai, — atkirto Klimeika. — Aš jį jau turiu.

Mūsiškis atšoko į šoną ir taip klasiškai užkabino, kad boksininkui Cemeriui išilgai sprogo apatinės kelnės.

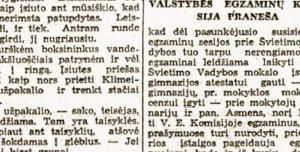

— Bravo, pataikyta. — susiūbavom iš džiaugsmo. — Prašom pakartot! Štaip, ot. Valio! Pirmyn, sunkioji artilerijai.

Rungtynes sugadino įėjęs viršila. Lėpė jas nutraukt ir pareiškė, kad komisija apsirito. Cemerys nėra joks boksininkas, o tik kuopos virėjas.

— Aišku, — sako viršila, — pietūs šiandien bus ištuštėjusi vėliau...

Č. Spiraukas

VALSTYBĖS EGZAMINŲ KOMISIJA PRANEŠA

kad dėl pasunkėjusio susisiekimo egzaminų sesijos prie Svietimo Valdybos tuo tarpu nerengiamos, o egzaminai bėdžiama laikyti prie Svietimo Vadybos mokslo įstaigų: gimnazijos atestatui gauti — prie gimnazijų, pr. mokyklos mokytojo cenzui įgyti — prie mokytojų seminarijų ir pan. Asmens, norį laikyti V. E. Komisijoje egzaminus, savo prašymuose turi nurodyti, prie kurios įstaigos pageidauja egzaminuojami, kada ir iš kurių dalykų. Apie egzaminų laikymo sąlygas smulkiai galima sužinoti iš V.E.K. egzaminų taisyklių, su kuriomis galima susipažinti gimnazijose, progimnazijose ir pradž. mokyklų inspekcijose. Atsiuntus pašto ženklais RM 0,60, taisyklės siunčiamos paštu —nurodytu adresu. V. E. Komisijos adresas: Svietimo Vadyba, Vilnius, Volano g. 10.

IŠ KARIŲ ANKETU

Vrš. Jonas Žinka, buv. ryšių bataliono, rašo: 1941 m. birželio 22 d. apie 10 val. gavau uždavinį surišti 184. ŠD tolispaudžio ryšiu. Uždavinį vykdžiau su 10 rusų kareivių be jokio žemėlapio. Nebaigus tiesti linijos, gavau įsakymą vykti 10 km atgal, o linią toliau vedė tūn. K.

Gavau sunkvežimį, 3 lietuvius kareivius ir pasikrovęs tolispaudį išvykau į naują 184. ŠD vadovietę. Kelyje mus sulaikė vietos gyventojai ir parodė, kur nukrito vienas paežuk kitą pašauti rusų lėktuvai. Divizijos vadovietę pasiekiau laimingai. Vadovietė buvo maskuojama, mašinos apkaišomos šakomis, o jų pėdsakai dirvoje išlyginami. Mūsų kareiviai, tai matydami, tik juokėsi iš rusų. Linija buvo pravesta, bet ryšio nebuvo, nes aparatas atsisakė veikti.

Vakare rusai klausėsi Kauno ir Vilniaus radijo stočių, bet jos tylėjo. Pirmadienio rytą pradėjo trauktis. Technikinis turtas buvo paliktas, nes trūko susisiekimo priemonių. Pagal įsakymą visos mašinos buvo grąžintos į korpą. Divizijos komisaras savo kovotojus truputį apginklavo, išdalydamas vieną dėžę šovinių. Aš irgi paprašiau savo kareiviams šovinių, nes neturėjome ne vieno šovinio, bet mums nedavė. Teisinosi, kad ir jiems pritrūko. Taigi mūsų kareiviai po šiek tiek išviliojo iš pačių rusų kareivių. Be to, batalione vadas mjr. J. atidavė savo šovinius. Tuo būdu mūsų kareiviai (ju buvo 22) šiaip taip susimėdžiojo po 5, 10 bei 15 šovinių.

Prie turto liko kpt. V. su neaišku psk. S. Kpt. V. pastangomis buvo surankintas visas turtas (1 vežimai) ir nuvežtas pas ūkininką paslėpti. Ūkininkas gavo pora šautuvų ir pažadėjo šį turtą saugoti. Liko visi telefono aparatai, ambulatorija ir radijo stotis. Pasistatę radijo stotį klausėmės Kauno—Vilniaus stočių. Pagaliau išgirdome Lietuvos himną. Tuoj bolševikų penkiakampės rado su vietą samanose. Nudžiugo kareiviai ir prašė vesti toliau nuo raudonųjų. Prasidėjo komjaunuolių iššifravimas ir drauge su mumis buvusių rusų sekimas.

Ateina vakaras ir ūkininkai palaiko su mumis ryšį. Mums pristato maisto ir žinių apie kariuomenių judėjimą. Todėl padėtis mums buvo aiški. Sutemus susitvarkėme turtą ir pertraukėme Varėnos stovyklą, nors bolševikų vadovybės turėjome įsakymą trauktis Vilniaus link. Pažengus 20 metrų, į krūmus įbėgo žmogus. Pasirodo, tai buvo nudegusiu veidu ir rankomis rusų lakūnas — karininkas. Jis turėjo didelį naganą ir daugiau kaip 100 šovinių. Vedėmės ir jį drauge. Mus žygiuojančius apšaudė automatiniais šauviais išsislapstę rusų kariai ir politrukai. Ir iš ūkininkų buvome sužinoję, kad slapstosi daug rusų, kurie vieną mūsų kareivį buvo nukovę, o kitą sužeidę.

Laimingai pasiekėme Varėnos stovyklą. Ltn. K. rusų lakūną perdavė vokiečių komendantui. Atsiduses lakūnas paskė: „Ne čia patekau, kaip galvojau". Atidavėme vokiečiams ir kitus drauge su mumis buvusius rusus.

Eil. P. S., buv. prieškančinio diviziono, rašo: Jau buvome nuvaryti! Minsko apylinkes. Kai mus prisivijo vokiečiai ir iš miško pradėjo į mus šaudyti, vienas rusų leitenantas įsakė mums parengti pabūkius. Neberaėdamas kitos išeitics pabėgti nuo rusų, šoviau į šį rusų leitenantą, o eil. P. V. šovė į kitą rusą. Po šiu šūvių pradėjo mėgti į vokiečių pusę. Tuo laiku pavyko mums šešiems pabėgti ir patekti pas vokiečius.

Vokiečiai, išklausinėję kas mes esame, mandagiai su mumis elgėsi ir paleido laisvai eiti namo. Teko toli eiti, kol pasiekėme Vilnių.

Iš mūsų karių žinau šiuos žuvusius: 1) šoferį Seredinką iš Marijampolės aps., 2) Bronių Jankauską, Panevėžio aps., 3) j. psk. Antaną Valionį, rodos, Kėdainių aps. Mums pabėgus, Minsko apylinkėse, rusų pušėje, dar palikome šiuos lietuvius karius: 1) eil. Igną Rulevičių, Trakų aps., 2) Povilą Liaušką, Panevėžio aps., 3) Vladą Judicką, Trakų aps. 4) Apolinarą Pikevičių, Mažeikių aps., 5) Donatą Alšauską, Ukmergės aps., 6) Joną Gudavičių, Kauno m. Be to, bėgdami komisarai ir politrukai pas save į mašiną įsisodinę nusivežė kpt. Petronį, ltn. Itomlenską ir karį Vladą Jušką, Tryškių val.

JUOZAS ZOKAUSKAS

Drasiškiria debesys

10) (Pabaiga)

Valeikos grupė dar ilgai laukė pasirodant rusų. Tačiau šiuo žygiu partizanų veikla buvo baigta. Kitoj tilto pusėj pasirodė prickiniai vokiečių armijos daliniai — apdulkėję motocikliininkai.

Povilas sėdi tics palange apsiknaubęs, susimąstęs.

Iš radijo aparato skljnda tautos himno garsai. Jie veržiasi, tarytum jokia pasaulio galybe neužtvenkiama upė, ir užliūja džiaugsmo palaima visus kampus — kampelius. Tie garsai — tautos gyvybės širdies plakimas, išsilaisvinusios nuo raudonojo siaubo tėvų žemės džiūgavimas.

Pasiekia tie garsai ir Povilo širdį. Jis jaučia jų palaimą, slėpininą jų veikimą. Jis girdi, jaučia, kaip tos šventosios tautos giesmės garsais skamba visa žemė ir visa tai, kas su ja yra suaugę.

Pro trobos langą veržiasi saulės spinduliai. Jie tokie pat skaidrūs, kaip ir ta šventoji giesmė. Nuo jų nušvinta visi daiktai. Jie atsimuša į apsiūkusias Povilo akis, tačiau neįstengia išsildyti giliai jose šėdusio skausmo. Neįstengia jie nustumti ir juodų šešėlių, gilinai įsirėžusių išvargusiame veide.

Jis matė prieš save žuvusius draugus. Štai mokytojas Žalienius, Rudamina, mažažemis Banaitis, broliai Matuliai, raštininkas Liutkus, grytelninkas Žadeika... O jų tarpe tokios šviesios, nekaltos Alinos akys. Ir rodosi jam, kad ji tiesia priekin savo rankas, nori žengti į jį...

Povilas apsiknaubia ir sudejuoja.

— Už ką gi tu?...

Ak, kaip jis norėjo pasidžiaugti tais nuveiktais žygiais kartu su Alina! Kaip svajojo jis apie tą gyvenimą, kurį jis būtų kūręs kartu su Alina nuo raudonojo siaubo išlaisvintoje žemėje!

Kraujas, kuris buvo reikalingas jos gyvybei, sustingo išlietas toje žemėje... Ten, prie nasturkų krūmo...

Patys didieji gyvenimo tikslai, pasiekti brangiausių artimųjų kaina, niekad nebelieka tokie skaidrūs, kaip anksčiau jie buvo įsivaizduojami. Taip laimėtam tikslui galima reikšti tik pagarbų ir gilų susikaupimą, tačiau ne džiaugsmą.

Povilas sksęta savo skausme, vis mąsto apie niekad negrįšiančią Aliną — apie amžiams dingusią savo laimę.

Subrazda durų klemka. Per slenkstį persikelia kaimo kerdžiaus kojos. Tasai prisiartina prie susmukusio berno, papurto už rankovės.

— Atėjau, matai, aplankyti. Palikai vienui vienas, Povilai...

Valeika pakelia akis.

— Ačiū, kad nepamiršti, Vinceli...

— Visas kaimas kartu su tavim Alinos veikia. Žmonės dabar ir džiaugiasi ir verkia... Tick daug gerų žmonių per tas dvi dienas žuvo. Žiūrėk, mokytojas koks puikus vyras buvo!... O kur dar Rudamina, broliai Matuliai... Na, bet ką padarysi. Už tai radijas pranešė, kad Lietuva vėl toliau gyvuos. Vėl viskas sava bus...

— Dėl to ir tiek kraujo prašleta, — atsiduso Povilas.

Vincelis apsidairė broos sienomis.

— Tai paties brolio viską šeimą išvežė... Vienas dabar šeimininkausi... Kaip beišiversi?...

— Išsiversiu kaip nors... Gyvenimą reikės visiškai iš naujo pradėti... Tu, Vinceli, už savo žygius kryžių dabar, tur būt, gausi.

— O kam man tas kryžius. Didžiausias man atpildas — kai galėsiu savus žmones į gimtąją žemelę įkibusius matyti. Daugiau man nieko nereikia. Tegu tik niekas manęs nuo tos žemės neatplėšia, o taip pat ir kitų.

Povilo akys subliksėjo.

— Neatplėš, Vinceli! Ne už kryžius ar tuščius žodžius mūsų kovos draugai žuvo! Už tą žemę, tik už tą žemę jie praliejo savo kraują! Mes visada rasime laiko pakelti kietą savo ranką prieš kiekvieną, kas norės mus čia vergais pajungti.

— Aš manau, kad dabar visi lietuviai taip galvoja. Per bolševikmetį jei ir buvo vienas kitas susimaišęs, tai dabar vis vien praregėjo. Dabar mūsų žmonės visi kaip vienas, kaip žemė nepajudinami liks.

Abu vyrai nutilo.

Nuo Juodžaros sodybos pusės sklido graudi giesmė. Ten, prie pašarvotos Alinos, giedojo susirinkę kaimynai budynes.

Tokia pat giesmė sklido ir nuo Jovariškių galulaukės trobelės. Ten gulėjo trobelninkas Žadeika, aną dieną, miestelį begindamas nuo bolševikų kulipkos žuvęs.

Abi giesmės, vienais ir tais pačiais balsais, rodos, giedamos, liejosi su viena antra ir skriejo per plačius laukus, primindamos visiems gyviesiems apie būtą tų dviejų žmonių gyvenimą. Skriejo abi, dilgindamos kaimynams širdis ir drėkindamos vargo išvagotus skruostus.

— Žadeikos vaikų gaila, — prašnecko Vincelis. — Našlys pats buvo, visą amžėlį plušo, dirbo... Keturis vaikus palko. Jauniausiam vos trys metai, o vyriausiam — devyni. Kur dėsis dabar tokie pumpurai be tėviškos globos... Be jokio turto liką?...

Valeika pakėlė nuo suolo, paėmė nuo stalo kertės kepurę.

— Eiva, Vinceli, ir mudu ten, — pasakė sukdamas į duris. — Jei jau su gyvais toliau nebeteko susitikti, tai bent su mirusiais pabuvosim valandėlę.

MŪSŲ GYVENIMAS

Nuoširdus tautiečių susirūpinimas

Rytuose budintiems ir kovojantiems mūsų kariams per savo laikraštį vis tampriau siejantis moraliniais ryšiais su Tėvyne, mūsų tautiečiuose pastebimas gyvėjantis, nuoširdesnis susirūpinimas savo vyrais, kurie, pareigos ir likimo ten nublokšti, kraujo ir prakaitu tvirtai remia žūtbūtinę kovą prieš bolševizmą.

Pastarosiomis dienomis vėl gauta keletas pašto perlaidų ar tiesiai redakcijai įteikta piniginių aukų, prašant mūsų dalinius kiek galint geriau aprūpinti periodine spauda, knygomis.

1) V. Matuzevičius, iš Krinčino miest., Biržių apskr., siųsdamas 100 RM. rašo: Ne, nepamirštame Jūsų!

Prašau už šiuos pinigus siuntinėti laikraštį kariams, esantiems Rytuose".

2) Tauragės gyv. Feliksas Prosevičius siunčia 20 RM., pinigus skirdamas „Lietuvių kariams, knygomis ir periodine spauda aprūpinti".

3) Vilnietis kun. Dvaranauskas, tam pačiam tikslui įteikė 20 RM.

„Kario" redakcija karių vardu visiems aukojusiems reiškia nuoširdžią padėką, o iš savo pusės deda visas pastangas, kad mūsų karinį savaitraštį ir kitą spaudą gautų ir toliausia atsidūrę mūsų karių daliniai.

Vilniaus SD Apygardos Vado atsisveikinimo įsakymas kariams

Vilniaus Apygardos Vadas rugsėjo 30 d. išleido paskutinį įsakymą Vilniaus Apygardos Savisaugos dalims, kuriame pirmiausia kreipiasi į karius:

„Lietuvos Savisaugos Dalių Vilniaus Apygardos kariai.

Voklečių Policijos Vado Lietuvoje įsakymu šiandien sustabdomas Vilniaus apyg. štabo darbas, Vilniaus apygarda panaikinama.

Nuo spalių m. 1 d. Vilniaus apyg. priklaususių batalionų ir dalinių reikalus tvarkys Ryšių Karininko štabas Kaune, prie Voklečių Policijos Vado Lietuvoje.

Vilniaus miesto ir jo apylinkės beginkluotinės lietuviai kariai 1941 m. vasarą, atsipalaidavę iš raudonosios armijos, sudarė vienetus, kurių svarbiausias troškimas buvo apsaugoti mūsų senąją Gedimino sostinę nuo bėgančių bolševikų, išlaikyti ją savose, lietuviškose rankose. Susikūrę Vilniuje lietuvių karių įgulos štabas, 1941 m. liepos m. 25 d. buvo pavadintas Lietuvos Savis. Dalių Vilniaus Apyg. štabu. Jo uždavinys buvo koncentruotai rūpintis Vilniaus apyg. priklausančių batalionų ir karių šeimų reikalais.

Vieni su viršum metai sunkaus, vykusio nenormaliose karo sąlygose darbo, tiek batalionuose, tiek štabe, parodė, kad lietuvis karys moka ir pajėgia dirbti nesigailėdamas jokių aukų, kad tik sukurtų savo Tėvynei laisvą rytojų.

Nuo šios dienos, vykdydamas įsakymą, aš nustoju eiti Vilniaus Apygardos Vado pareigas ir išvykstu į naują tarnybos vietą.

Atsisveikindamas Jums, Vilniaus Apygardos kariai, tariu lietuvišką, karišką dėkui už tarnybą.

Kariai, ir toliau dirbdami savo sunkų darbą, prisiminkite tuos mūsų vyrus - karžygius, kurie šviro kovos lauke, atiduodami savo gyvybę Lietuvos atgijimui".

„MAISTO" PAAUKOTIEJI RADIJO APARATAI JAU IŠSIŲSTI Į RYTUS

Akcinės „Maisto" B-vės Kauno fabriko tarnautojų ir darbininkų mūsų kariams paaukotieji radijo aparatai jau išsiųsti į Rytus, toliausiai esantiems ir radijo visiškai neturintiems mūsų batalionams.

PAPILDYMAS

„Kario" nr. 41 rašinio „Vienos gaujos sunaikinimas" autorius yra mūsų bendradarbis Rytuose ltn. Gudelis.

MŪSŲ SD IR POLICIJOS KARININKAI GRĮŽO IŠ KELIONĖS VOKIETIJON

Voklečių policijos vadui Lietuvoje tarpininkaujant ir SS Reichsführeriui sutikus, keletas mūsų Savisaugos Dalių ir policijos karininkų apie porą savaičių lankėsi Voklečiūje. Kelionė buvo informaciniai turistinio pobūdžio. Prieš keletą dienų kelionės dalyviai grįžo į Kauną.

PRAŠOMA ATSILIEPTI

Žemiau minimi asmenys prašomi pranešti „Kario" redakcijai dabartinius savo adresus:

1. Juozas Burba, gimęs 1921 m. kovo 27 d. Joniškio mst.
2. Pranas Polka, gimęs 1917 m. liepos 22 d. Ukmergės aps.
3. Vincas Stankūnas, gimęs 1919 m. Vilkaviškio aps.
4. Vincas Paciukonis, gimęs 1917 m. Marijampolės aps.
5. Juozas Balkauskas, gimęs 1919 XII. 10 d. Rokiškio aps.

Kur kreiptis karių šeimų aprūpinimo reikalais

Ryšių Karininko prie Tvarkos Policijos Vado Lietuvoje Įsakymu, Vilniuje, prie Lietuvos Savisaugos Dalių I bataliono štabo (Vilnius, Didžioji gt. 23), yra sudarytas išvykusių į rytus savisaugos dalių karių šeimų aprūpinimo skyrius, kuris rūpinsis įvairinis karių šeimų reikalais.

Todėl išvykusių iš Vilniaus į rytus batalionų karių šeimos ar kitų batalionų karių šeimos, gyvenančios Vilniaus krašte, įvairiais šeimų aprūpinimo reikalais prašomos kreiptis ne į Ryšių Karininko Štabą Kaune, bet į šeimų aprūpinimo skyrių Vilniuje, Didžioji gt., 23 (laikinai Jėzuitų gt. 3).

KARIŲ ŠEIMŲ APRŪPINIMO KARININKAS

Paieškomi dingę kariai

Matas Rimša, Pagojės dvaro, Lelūnų val., bolševikams bėgant iš Lietuvos dingo be žinios. Kas žino, prašo pranešti žmonai Adelė Rimšienė, Unčėnų km., Skuodžiūkis, Utenos apa. Pranešusiam atlyginsiu.

Atlyginsiu sveikiusiam žinias apie dingusius bolševikų pasitraukimo metu mano brolius:

Feliksą Spoką, Povilo sūnų, 26 metų amžiaus, iš Vorv. Šventėnėliių poligone karūnu, ir

Antaną Spoką, Povilo sūnų, 26 metų amžiaus, brv. Vilniaus miesto kareivinėjęs, kituat iš Digrašių vienk. Krakių val. Ieško P. Spokaitė, Kaunas, Prezidento gt. 6 bt. 9. Telef. 20582 arba tarnyb. 13542.

Kpt. Jonas Tvaskus, Jono s., tarnaves Vilniaus karo komendentūroje, vėliau 215 šaulių pulke, Pabradės poligone, 1941 m. liepos mėn. viduryje jį matė 36 km už Nevelio. Kas žinotų tolimesnį jo likimą, prašoma pranešti J. Tvaskui, Meldažių km., Vaišnioros, Panevėžio aps.

Pak. Antanas Povilauskis, tarnavęs 4 art. pulke, vėliau 615 korpo artilerijos pulke Vilniuje, Pabradės ir Šventėnėlių poligonuose. Prašo apie jį pranešti J. Mikštas, Postfach 92 Minsk (Weissruthenien), Gotland, arba per „Kario" redakciją.

Pak. Juliaus Tvardauskas, tarnavęs prieš lėktuvinėj riktinėj, bolševikų laikais — 179. SD šeštojoj divizione, Pabradės poligone. Žinantiųjų ką nors apie jį prašo pranešti Tvardauskienė, Menakščių km. Asavėtai, Zarasų aps.

Pak. Povilas Žiangza, tarnavęs 3. PP, bolševikų laikais — 179. SD PTD šoferiu. Pabradės poligone, 1941. VI. 26. buvo pastebėtas Adutėnyje. Žinančiųjų jo tolesnį likimą prašo pranešti Kazė Žiaugrienė, Vilnius, Literatų, 11—21.

Kas žinote ką nors apie karį FILIKSĄ JARAŠŪNĄ, Vinco sūnų, buvusį Pabradės poligone (pašto dėjutė 61/1), prašoma pranešti Vincui Jarašūnui, Medžiūnų km., Rokiškio aps.

Kas žino apie Joną Stalauską, s. Kazio, prašomas pranešti žmonai Elenai Stalauskienei, Papilė, Dusmų km.

Eil. Petras Kazlauskas, tarnavęs 618 art. p. priel karą Pabradės poligone. Ką nors apie jį žinantiųjų prašomi pranešti broliui Stasiui Kazlauskui, Antalieptė, Venevų km., Zarasų aps.

Jonas Dovidonskas, s. Mykolo, tarnavęs Šventėnėliuose, prieš karą Pabradės poligone. Kas žinote jo likimą praneškite broliui Devidauskui Stasiui, Laipučių km., Kleivainiai, Šiaulių aps.

Kas žinote apie likimą kursanto Leono Žiauno, 1941 m. birželio m. 23 d. dar buvusio Vilniaus karo mokyklėje, prašau pranešti O. Žiaunytei — Liubinavičienei, Kėdainiai, Gėlių 1.

KARY!

Grįždamas iš Tėvynės į Rytus — nepamiršk užėlti į mūsų redakciją, paimti savo daliniui naujų laikraščių ir žurnalų!

LAISVAI

MES BUDIME RYTUOSE

Šlapia, lietus pila jau šeštą dieną, tiršti debesys aptraukę dangų. Prieš akis sudegę kaimai, apleisti laukai, sunaikintas bet kokis gyvenimas. Liūdnas dangus ir žemė.

Ca vyksta kova už ateitį, už mūsų geresnį, laimingesnį gyvenimą, kova prieš raudonąjį slibiną.

Toli jau nuvytas kraugėringasai slibinas, bet jo likučiai dar jančiami ir toli užfrontėj. Nuodai perdaug gilial įleisti, todėl jiems sunaikinti reikia nemaža darbo ir laiko. Toji žemė, kuri tiek daug yra kentėjusi nuo to raudonojo amaro, dar ir dabar negali jo atsikratyti. Dar atsiranda tokių, kurie eina už jį kovoti. Skandu ir gafla žiūrėti į ką paveržtas žmogus tame „žemės rojuje". Perbėgęs, o dažniau pagautas, klausiamas nežino už ką jis ir dėl ko kovoja, tik iš jo akių ir pasigailėjimo vertos išvaizdos matyti, kad nė iš meilės raudonieisems valdovams.

Lietus merkia ir taip jau šlapia, pelkėtą žemę, permerkia drabužius, apkasą, vandun teka eigomis ir pilnutka po kojomis. Ir toj nevertingoj žemėj, toje laukinėj aplinkoj, toli nuo tėvynės, lietuvis tvirtai spaudžia ginklą rankose. Ir lietinga dieną ir tamsiausią naktį, išmirgęs akis į priešo pusę, seka jis priešą, kad pastebėjęs galėtų jį sunaikinti ir tuo palengvinti frontui kovą su raudonuoju slaubu.

Ir taip per dauguelį mėnesių, dieną ir naktį, mes budime, kad tik greičiau būtų pasiektas laimėjimas ir galėtumėtumėm grįžti į tėvynės, tėvynę dirbti ramų atstatymo darbą ir sukurti geresnį laimingesnį gyvenimą grąžinojoj mūsų tevynėj.

Kova prieš bolševizmą yra mūsų visų bendras reikalas, todėl, kol nebus sunaikintas bolševizmas, mes nepadėsime ginklo. Mes gerai suprantame laimėjimo reikšmę, todėl jungiame savo anką į bendrą didžią žygį, eidami petys petin su vokiečiais kariuomene.

Sen. pek. M. Šiūša

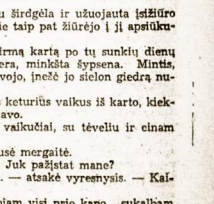

Ketvirtadienio pavakarys.

Vico valsčiaus žmonės susirinkę miestelio kapinyne. Vyrai stovi be kepurių, o moterys šluostosi skarelių kampais ašaras. Įsikibę į motinas praviromis burnomis vaikai baikščiai stiepiasi pro didžiuosius, kad pamatytų tą vietą, kur ties naujai iškasta didele duobe gulį vienoj eilėj aštuoni karstai.

Žmonės stovi sustingę, tylūs, lygiai kaip ir tie šimtamečiai topoliai, kapinyną iš visų keturių pusių apeupę.

— In requiem aeterna... — išsimuša drebąs kunigo balsas. Tą balsą sustiprina bažnyčios tarnai ir choras.

Išėjusiems į amžinatvę palaimos giesmė supriu visų žmonių širdis. Jautresnieji nebeišlaiko ir bendras kukčiojimas, nuolat perrėžiamas žuvusiųjų artimųjų raudų, susilieja į vieną keista ūžesį — į vieną skausmą, į vieną aštrų skundą.

Dusliai dunda pilamos ant karstų žemės, tos pačios žemės, už ką žuvusieji praliejo savo kraują.

Povilas Valeika stovi prie duobės. Jo lūpos kietai sučiauptos, veido muskulai įtempti. Jo akyse dingsta gelsva, žvyruota žemė užpilamas Alinos karstas.

Tarp visų karstų jis mato dabar tik tą vieną. Rusvą ąžuolinį karstą, papuoštą pauukstinu kryžium ir raidėmis A. J. Žemės pay visiškai užpila karstą, tik ilgą laiką dar šviečia tos pauukstinos raidės. Pagaliau ir tos dingsta. Pilamos žemės šlepei dabar vienodai monotoniškai.

Didelis pailgas kapas supilamas ir susimanstę žmonės sudeda ant jo tryliką vainikų. Iš kelių šimtų rankų sprūsta žemyn laukų ir darželių gėlės.

Dar kelios prakalbos. Kalbėtojai nesuvaldo balso stygų ir nuolat kosti, žodžiai klumpa sakiniuose, sakiniai už sakinio užkliūva. Bet jie tokie nuoširdūs ir tikri, tarytum auksiniai grūdai.

Kai paskutinis kalbėtojas užsikerta baigiamųsiais savo kalbos žodžiais ir prispaudžia prie veido skepetaitę, laidotuvių minia užtraukia tautos giesmę.

Minia sustingo dar niekad taip jautriai neišgyventame dvasios pakilime. Žodos, tūkstančiai kulipių galėtų smigti į tas šėdičiąsas krūtines — niekas nepajudėtų, nenutrauktų to švento giedojimo.

Povilas gieda skardžiu, stiprių balsu. Jam rodosi, kad tuos tautos laisvės ir garbės žodžius girdi dabar visas gyvas ir negyvas pasaulis. Prieš savo akis jis tiesiog mato paklidusius iš ką tik sukasto kapo aštuonis tos laisvės atnašautojus. Jų tarpe ir Alina. Jos veidas toks šviesus, skaistus, tarytum Dievo Motinos.

Minia išsiskirsto kartu su saulėlydžiu šešėliais. Lygiai taip pat pamažu, tyliai kaip ir tie.

Valeika pabunda tarytum iš miego. Iš pradžių pagalvoja, kad vienas jau likęs, tačiau užpakaly savęs išgirsta vaikiškus balsus, verkšlenimą. Apsisuka. — Vienon krūvon susitraukę Žadeikio vaikai.

Valeika kurį laiką žiūri į susigūžusius našlaičius. Tie pastebėję jo žvilgsnį nusčiūva, dar labiau krūvon susitraukia.

Prieina prie jų.

— Tėvelio vis dar tebėverkiat, — prašnekino. — Jis jau pas Dievulį nuėjo, nebegrįž čia. Einam kartu namo. Jau pradeda temti, laikas. Kol pareisim...

Vyresnysis berniukas prasidrąsina. Kimiu balsu atsako.

—Kad mes nežinom, kur dabar mums eti. Kai tėvelio nebėra, kas belaikys mus trobelėj. Seimininkas jau su Anupru susitarė. Mes per maži, kad galėtume šeimininko laukuose dirbti.

— Mus dabar, tur būt, į prieglaudą atiduos, — įsiterpė juodų akučių mergaitė. Šešeriu metų amžiaus.

— Ar turit ką nors iš giminių? — paklausė Povilas.

— Mes geral nežinom, bet tėvelis sakydavo, kad mes neturim nei dėdės, tei tetos.

— Burbulienė vakar irgi sakė, kad mes dabar vieni patys lyg šuniukai pasilikom, — vėl ta pati mergaitė.

Kai vyresnieji du šnečėjo su Valeika, likusieji du 3 — 5 metų amžiaus šnirpėtė nosimis ir vis bailiai dairėsi tai į Povilą, tai į pailgą kapą, kur dingo užkastas tėvas.

Povilas Valeika su širdgėla ir užluojusia įsižiūro į benamius vaikus. Tie taip pat žiūrėjo į jį apsiūkusiomis akutėmis.

Ir, štai, Povilas pirmą kartą po tų sunkių dienų nusišypsojo. Tokia gera, minkšta šypsena. Mintis, kurią jis ką tik sugalvojo, įnešė jo sielon giedrą nusiteikimą.

Jis apkabino visus keturiūs vaikus iš karto, kiekvieną atskirai pabučiavo.

— Atsisveikinkit, vaikučiai, su tėvelio ir einam su manim.

— Kur? — paklausė mergaitė.

— Į mano namus. Juk pažįstat mane?

— Kur nepažinsi... — atsakė vyresnysis. — Kaimynas gi...

— Na, tai suklaupiam visi prie kapo, sukalbam potierius ir einam. Nuo šiol aš jums būsiu tėvu. Mano namuose pakaks dėl jūsų ir vietos, ir duonos, ir šilimos.

Povilas Valeika toks didelis, iškilmingas atrodė tarp suklupusių vaikų.

— Sudie, Alinut. Tavo mirties skausmą padės man išgyventi tie keturi našlaičiai. Aš užuginsiu juos tave garbei ir išleisiu iš savo kiemo ; pasauli gerais tai žemei žmonėmis. Sudie, Alinut...

Didelių, plačiu kryžium persižegnojo ir pakilo.

Nr 42 (1151) Vilnius, 1942 m. spalio 10 d.

PRUMUMERATA: metams — 3,50 Rbl; pusei metų — 2,00 Rbl; 3 mėn. — 1,20 Rbl.
SKELBIMAI: už 1 milimetrą skaitomoje linijoje ir pus. iki 25 žodžių (arba jų dali) po 1 RM. Ilgesni pranešimai po 5 Rpf už kiekvieną žodį, Kur ir už dėmų užsiėjimo, sveikinimai po 50 Rpf už petito eilutę.

BRANGI „MAISTO" TARNAUTOJŲ IR DARBININKŲ DOVANA MŪSŲ KARIAMS RYTUOSE

Akcinės „Maisto Bendroves Kauno fabriko ir skerdyklų tarnautojai ir darbininkai, skaudžiai pergyvenę raudonojo teroro siaubtėjimą Lietuvoje, iš susukotų pinigų nupirko Lietuvos batalionams rytuose du radijo imtuvus ir 465 knygas. Radijo aparatai per Lietuvos Savisaugos Dalių rytų karininko štabo švietimo karininką siunčiami mūsų batalionams į rytus šiais žodžiais:

„Siunčiame Jums, brangus Lietuvos sūnūs. Akcinės Bendrovės „Maistas" Kauno fabriko darbininkų ir tarnautojų dovanėlę — radijo imtuvą, kuri prašome priimti kaip simbolį bendros kovos prieš aziatišką išsigimėlį.

Tikimės, kad ši kukli dovanėlė duos Jums galimumų palaikyti nors menkus ryšius su Jūsų pasilikusia Tėvyne, kuri Jus laimina žiūjo lemtingoje kovoje ir linki sugrįžti nugalėtojais".

A/B „MAISTAS" KAUNO FABRIKO AUKŲ RINKIMO KOMISIJA

Savisaugos Dalių kariai turi vilties, kad šį gražų pavyzdį paseks ir kiti lietuviškosios visuomenės sluoksniai ir nedelsdami kuriuo nors būdu parūpins dar bent kelctą radijo aparatų mūsų daliniams Rytuose, kad ryšiais su Tėvyne būtų aprūpinti bent tie daliniai, kuriems labiausiai jų trūksta.

KULTŪRA, MENAS, ŠVIETIMAS

— Panevėžio Dramos Teatro meno vadovas - režisierius Juozas Miltinis, vienerius metus ėjęs ir teatro direktoriaus pareigas, nuo šios dienos dauginu atsidėti tiesioginiam savo darbui, iš direktoriaus pareigų pasitraukė. Naujuoju teatro direktoriumi paskirtas „P. A. Balsel" redaktorius Alg. Kaulėnas. Nuo spalio 1 d. teatras pradėjo naują darbo sezoną.

— Šiais mokslo metais Panevėžio miesto pradžios mokyklose yra užregistruota 2.714 mokinių.

— Subačiuje numatyto paminklo šventimas partizanams pagerbti projektą paruošė dail. Bučas. Paminklas greitu laiku bus pradėtas statyti.

— Faustas Kirša yra paskirtas Šiaulių Miesto Teatro direktoriumi.

— Nuo šių mokslo metų pradžios mėlkininkystės skyrius išjungtas iš Dotnuvos Žemės Ūkio Akademijos ir priskirtas prie Vilniaus Universiteto.

— Prof. M. K. Ciurlionio vardo vyrų choro veikiantis tautinių šokių ansamblis, prima susidėjęs tik iš moterų, dabar praplečiamas ir vyrais. Per derliaus šventes šiklimės Vilniuje šokių ansamblis pasirodė pirma syki mišriame sąstate.

— M. K. Ciurlionio vardo vyrų choras, tautinių šokių ansamblis ir kankininkės vėl ruošiasi gastrolėms i provincija.

— Spalio 3 d. Vilniaus Skrajojančios teatras „Vaidila" P. Valčiūno „Sudrumstoja rampybe" pradėjo 1942 — 43 m. darbo sezoną. Teatras šį sezoną pamėgs šeštas premjeras didžiąjai scenai ir keturias mažiaui — Lėlių teatrui. Teatre šį sezoną įvedamas režisieriu ruošimas.

— Vilniaus dailininkų atstovai vyks į Miunchena susipažinti tenai su vykstančiomis vokiečių dailės parodomis.

— Dailininkų sudarytas valstiaus kultūros komitetas, kuris vadovaus visam kultūriniam gyvenimui valsčiuje. Komitetas susiskirstė sekcijomis.

— Viliniuje pradėjo darbą lietuviška kunigų seminarija. Iškilminiąs Seminarijos mokslo metų atidaryimo aktas įvyko, dalyvaujant J. E. Arkivyskupui M. Reiniui, Vilniaus Universiteto Rektoriui prof. M. Biržiškai, Seminarijos rektoriui prof. Tubelai, Švietimo Vadybos Departamentų direktoriams Ign. Malinauskui ir St. Jakštui, gudų komitetio pirmininkui dr. Grabinski ir kt. Kandidatų yra i visus šešius kursus.

— Vilniaus Universiteto Studentų Atstovybė atskiru atsišaukimu kreipėsi i Vilniaus lietuviškąją visuomenę paremti studijuojantį lietuviškąją jaunimą, primant i bėdą, paskolinti baldų ir p. Daugelis studentų tuo laiku gyvena ir sąlygas gilinti mokslo žinias.

— Kauno Radiofonas pakvietė Vilniaus „Varpo" chora dalinuoti lietuviškų dainų i plokšteles.

— Savitarpinės Pagalbos Vyriausias Komitetas per Visuomenės Reikalų Departamentą Rytų Lietuvos kultūriniams reikalams paaukojo RM 10.000.

— Vilniaus Dailės Akademijos Taryba, norėdama labiau atkreipti studentų dėmesį i Vilniaus architektūrinius meno paminklus ir aplinkų gamtą, tapybos ir grafikos studijų studentams pirmąją mokslo metų pradžios dieną paskelbė konkursą, tema: „Vilniaus miesto prožis ir meno paminklai". Konkursui skiriami darbai bus premijuoti ir iskaityti i atitinkamų specialybių studijas.

— Siemet Vilniaus Dailės Akademija šileidžia dešimt naujų absolventų: tapybos studijos: Juškienė - Kulbytė Valerija, Mingilaitė Birutė, Perelšaitė Aušra, Jonaitytė Pranė, Viluti Jonė ir Uoginta Bronius; skulptūros: Dociu Alfonsas, Sidlaitė Elena ir Šmitaitė Alina; grafikos — Varanka Vytautas.

Panevėžio Miesto Dramos Teatro dailininkas J. Surkevičius spalio mėn. pabaigoje ruošia individualios kūrybos parodą.

— Kalbininkas Petras Butėnas paruošė spaudai tris naujas knygas. Pirmoji knyga apima mūsų raštyba, sintaksę, žodyną ir šaltinius lituanistinei medžiagai surasti. Tai buvo paranki enciklopedija, skiriama praktiškam gyvenimui: mokslininkams, studentams, mokytojams ir kt. Antrojoje knygoje — plati sintaksė, paruošta pagal naująjį formalųjį metodą, apimanti linksnius, šitiktukus ir prielinksnius. Trečioji knyga — literatūros vadovėlis septiniai nereformuotai gimnazijos klasei.

— Dr. Stakauskas pradėjo rinkti medžiagą dideliam istoriniam darbui apie spaudos draudimo laikotarpi.

— Siemet Pasvalio gimnazijai sukanka dvidešimt metų nuo jos įkūrimo.

— Nuo rugsėjo 1 d. Švenčionių apskr. pradėjo veikti penkios viešosios valstybinės bibliotekos: Adutiškyje, Vydžiuose, Tverečiuje, Mielagėnuose ir Dauguliškėje. Šiose bibliotekose paskirta per 1.500 knygu. Bibliotekas administruoja ir jomis rūpinasi Švenčionių centrinė biblioteka.

— Švenčionyse atidarome muzikos mokykla — kursai.

KAS NAUJA LIETUVOJE

— Skirstant šiais metais raguočių prievolę, ypač bus atsižvelgta į gyvulių skaičių, žemės plotą ir jos rūšį ir i pereitų metų pieno prievolės atitikimą. Tiems ūkininkams, kurie pereitais metais pieno prievolę aliiko su kaupu, raguočių prievolė bus paskirta mažesnė. Tačiau apskričiai ir valsčiui skirta norma lieka ta pati, o susidarys skirtumas bus uždėtas tiems ūkininkams, kurie pereitais metais pieno visai nestatė, arba jo yra pristatę nežymius kiekius.

— Esant būtinam ir neatidėliotinam reikalui (padegėlima,nukentėjusiems nuo karo, nuo audrų ir pan), bus duodama statybinė medžiaga. Statybinę medžiagą gaus ūkininkai pristatę valsč. viršaičio, apskr. statybos vedėjo ir apskr. agronomo pažymėjimus.

— Šiais metais metais bandymo tikslais Viliniuje buvo pasėta 50 ėgipto linų grūdelių, kurie visi išaugo, gerai pribrendo ir išsėlė pirmoko. Augalai siekė vieno metro aukščio ir jokiomis augalinėmis ligomis nesirgo. Pasėjymi riebalinguosiu. Tolesniam linų pilitimui ir aklimatizacijai, 1943 metais bus pasėti Trakuose, „Ostland" b-vės sklypuose, didesni kiekiai.

— Šiauliai apskrities ūkininkams prieš kelі laika buvo paskirta per 200 įvairių žemės ūkio mašinų.

— Tarybiniais laikais Šiauliuose buvo nacionalizuota 233 namai, iš kurių 173 jau gražinta buv. savininkams.

— Viliniaus Metrikinė Apylinkė per rugsėjo mėn. surašė 254 gimimo, 233 mirimo ir 54 sutuoktuvių metrikas.

— Kadangi laučiamas darbininkų trūkumas miško kirtimo darbuose, todėl numatyta įvesti i ūkininkams kuro gamybos prievolę. Prievolė atlikę ūkininkai turės teisę pirkti iki 26% savo pagamintos miško medžiagos.

— Po dviejų metų pertraukos, aukštesnel Vokiečių Policijos vadovybei pritarus, vėl atgaivinta tradicinė Lietuvos Policijos šventė. Kurt buvo švenčiama spalio 2 dieną.

— Vyr. Savitarpinės Pagalbos Komitetas paskyrė mokslėiviu fondui 100.000 RM ir laisvės kovų invalidams šeipti 4.000 RM.

— Nuo spalio 1 d. partizanai šeipiami nauja tvarka. Visuom. Reikalų Departamento nuo karo Nukentėjusiems Skyriaus rūpesčiu, šeiptąs partizanų reikalams fondas, kuriu pagrinda sudarė su Savitarpinės Pagalbos Komitetu pagalba įvykdyta Lietuvoje rinkliava apskr. pradėjo veikti. Partizanų Fonda tvarko Partizanų Ąsiliotinių Taryba prie Vidaus Reikalų Tarėjo. Partizanų ir jų šeimų šeipimas vykdomas per Savitarpinės Pagalbos vietos komitetus, dalyvaujant juose sprendžiamuoju balsu partizanų įgaliotiniams. Pašalpos mokamos kas mėnuo nuosavybės atsižvelgimonis.

— Nustatyta, kad darbininkai, dirbą Vokiečiuje iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos, gali i savo kraštus siųsti pinigus paštu be atskiro leidimo.

— Rugsėjo 28 ir 29 d.d. Plungėje lankėsi Gen. Švietimo Tarėjas dr. Pr. Germantas.

— Ligi šiol buves Mažeikių apsk. viršininkas I. Jatulis iš pareigų paleistas ir i jo vietą paskirtas buv. Kretingos apsk. v-ko pad. p. Kriščiopaitis.

— Finansų Vadyba ruošia naujas mokesčio už mokslą normas, kurios bus taikomos visoms mokykloms.

— Niekimo ir Paskirstymo Įstaigos pranešimu, ateinančią žiemą miestelėliams ūkiai turės bus apvinami pagal korteles.

— Paskutiniu metu Šiaulių srities komisaras Gewecke su attinkamais savo pavaldiniais aplankė visa elię apygardos valsčių, kur susipažino su ūkininkų būkle ir davė nurodymų dėl ateities veikimo.

— Naujai prijungtose prie Lietuvos srityse paskutiniu metu steigiama eilė naujų paštų bei agentūrų, kurios prisidės prie greitesnio pašto aplarnavimo.

— Kauno Valsčių Institutas atdarė akluju įmonę, kurioje dirba apie 20 akluju.

— Viliniaus „Alstatyme" b-vė gamo iš Vokietijos cemento trenporius, kuris bus panaudotas statybos ir remonto reikalams.

— Prienų miškų urėdas Buožis jo prašymu paleistas. I jo vietą paskirtas J. Pliuskonis, buv. Veliuikinių miškų urėdas.

— Darbininkams už bulvių kasimą nustatytas atlyginimas natūra.

— Žemės rūšiavimo darbus šiemet dirbo 25 tyrėjai. Vietose darbai ligi spalio 1 d. yra užbaigti, o gauti duomens tvarkomi žemės rūšiavimo komisijoje.

— Paskutiniu metu kuriama dvikinių mašinų kaupai, kuri rūpinsis tik tais malūnais, kurie mala ūkininkams.

— Šiuo metu miestams ir miestelėms nuomojami kaviniai gamina 180 malūnų, o kiti — ūkininkams.

SPORTAS

— Spalio 1 ir 2 d. d. Kaune įvyko pirmasis Sporto rajonų vadų suvažiavimas, kuriame pirmininkavo K. K. Rūmui direktorius Dr. Algirdas Vokietaitis.

Įžengos žody rūmų direktorius pasveikino rajonų vadus, dėlaugdamas viena jaunybinę metų darba, kurio būvyje teko nugalėti daug įvairių sunkumų organizuojant sportinį gyvenimą Lietuvoje. Vienematai bolševikinio teroro buvo palietę gana skaudžiai ir sportinės veiklos sąjūdį. Reikėjo visi kiubai iš naujo perorganizuoti, nustatyti bendra veiklimo linkme, sulietuvinti organizacine veiklą, ieškoti galimumų ir priemonių aktyviam sporto sąjūdui, ateiti, duoti teisinga veikimo kryptį, tokiose sąlygose, kurios laiduotų sporto vienetų aktyvų veikimą. Pasirodo kad šis darbas pasiekė.

Ruošiami naujai patvarkymai dėl komitetų organizavimo. Kaip žinoma, prie sporto rajonų yra įsteigtos tam sporto šakai komitetai, kurie turi padėti toj srity dirbti bendraujant su rajono įstaiga. Ateičia numatyta ištleisti šių komitetų organizacinius statutus, kurie aptaria ir nurodys jų veiklą ir kompetenciją šiame darbe.

Taip pat numatoma, kad prie sporto rajonų įstaigų bus steigiami ir bendri sporto komitetai, i kuriuos ieis aukšti priskirti paskirų sporto šakų specialistai patarėjais.

— Krepšinio lygui paleisti provincijoj K. K. Rūmai numato pasiųsti krepšininką Puzinauską I., kuris šiuo metu eina krepšinio instruktoriaus pareigas.

— Spalio 11 d. pradedamos Viliniaus Sporto Rajono 1943 m. futbo. lo pirmenybės. Šį kartą pirmenybėse dalyvaus visi trys futbola kuiti, vuoja sporto klubai.. Pirmosios rungtynės įvyks tarp LFLS ir Sarūno. Visos komandos yra beveik vienodo pajėgumo.

— Krepšinio lygui paleisti pirmvincijoj K. K. Rūmai numato pasiųsti krepšininką Puzinauską I., kuris šiuo metu eina krepšinio instruktoriaus pareigas.

— Spalio 11 d. pradedamos Viliniaus Sporto Rajono 1943 m. futbo. lo pirmenybės. Šį kartą pirmenybėse dalyvaus visi trys futbola kuiti, vuoja sporto klubai.. Pirmosios rungtynės įvyks tarp LFLS ir Sarūno. Visos komandos yra beveik vienodo pajėgumo.

— Šeštadienį vyksi pirmasis turnyrą Vilniuje laimėjo LGSF komanda, finale nugalėjusi LFLS k-da 13:12 1. Esant palankiam orui, turnyrą kovo pavasaris lauko sąlėdėlėse. Artimiausiu laiku numatoma pravesti visų vidurinųjų mokyklų krepšinio turnyras, nes jaunos sporto jėgos yra jau suvažiavę.

— Nauju Telšių sporto rajono vadu paskirtas ats. av. kapitonas Bronius Kuzma, kuris jau eina šias pareigas. Kpt. Kuzma jau iš seniau žinomas sporto sluoksniuose kaip plaukikas, ledo ritulio žaidėjas ir prityres sporto darbininkas.

— Spalio 3 ir 4 d. d. Kaune buvo šalias sporto futbolo pirmenybės. Šį kartą pirmaujanti Tauro komanda nugalėjo LGSF-a 2:1 ir Kovas — LFLS sužaidė lygiomis (2:2).

— Spalio 4 d. Valstybiniam stadione įvyko rudens sezono paskutinis lengvaatletų pasirodymas take. Šios varžybos buvo tuo įdomios, kad jose dalyvavo šuometinis Vokietijos Maratono bėgimo meisteris Weberis.

3000 m distancijoj šis favoritas susitiko su mūsų ligų nuotolių rekordininku Vietrimu ir liko nugėlėtas.

Paskutinieji 200 m. išsprendė laimėtoją, nes bėgimo metu nuolatos galima iškirti tikrąjį nugalėtoją. Vietrimo pasiektas finišas atsiliepė pergalę tik 0,3 sekundės laiku. Mūsų meisteris prabėgo per 8:30,4 min., Weberis per 8:39,7 min. Tai viena įdomiausių varžybų, gražiai apvainikavusi mūsų meisterį.

Kitų varžybų pasekmės: 100 m vyrams I v. — Mackevičius — 11,6 sek. II v. — Karosas — 11,7 sek. Šuoli į tolį — Puzinauskas I — 6,37 m. ir disko metima 40,99 m. Šuolį į aukštį — Leščinskas — 1,70 m. Rūbienė ėjęs metimę paskiek 31,07 m. Žiūrėjusi publikoj gana nebloga, tik labai mažas dalyvių skaičius.

MES ŠYPSOMĖS...

❀❀❀

— Vaje, kaip jūsų karvė užsišėpo?! Kiek gi ji duoda pieno?
— Šešis litrus.
— O kiek parduodate?
— Vienuolika!

❀❀❀

— Mama, i pienpuodę pėlė juodė.
— Na tai ar pagavai?
— Ne, aš imėciau kačę, kad pagautų.

❀❀❀

— Ar tau negėda? Tokia maža ir jau meluoji!
— Ar tai tik didėli gali meluoti?

❀❀❀

— Kodėl moterims barzda nežėlia?
— Dėlto, kad skutant reikėtų tyėti.

❀❀❀

Mokytojas — Na, tai dabar jau esu jums papasakojęs apie bezdžionę.
— Jonuk, pasakyk, kaip atrodo bezdžionė?
Jonukas pamokos gerai nesiklausė ir nežinodamas ką atsakyti darosi pro langą.
— Tu ten pro langą nežiūrėk, ent kiemo bezdžionės nepamatysi. Žiūrėk tik tiesiai i mane. Na, sakyk!

❀❀❀

— Ar tau negėda iš pat ryto būti girtam?
— Visai ne iš ryto, o tik vakar iš vakaro. Tu turi vis ką nors perdėti.

Mes informuojame

SOVIETŲ SĄJUNGA

(Pabaiga)

Maskva — sostinė ir valdžios aparatas Sovietų Sąjungos; per 4 milijonus gyventojų. Žymus prekinės centras su anglies rajonais; ginklų, lėktuvų, auto, šarvuočių ir kitais ginklavimo fabrikais. Maskva išsiplyvatė XII šimtmečio 18 Bajonsko dvaro, kuriame buvo didžiųjų kunigaikščių ir metropolijos buveinė. 1250 m. Maskvoje atsiranda kuolais aptvertas Kremlius, kuris nebuvo jokia pilis, bet sustiprinta senoji miesto dalis. Kremlius savo netaisyklingu penkiakampiu apsuptas 20 m. aukščio ir 2 km. ilgio mūrais su dalimi bažnyčių, pastatų, arsenalu, karelviniu, įstaigų ir t. t. Dažnai niokiojamas ir deginamas buvo taip, kad iš anų laikų Kremliaus nematai kas beliko, nors visais amžiais buvo statomas. 1600 m. visi priemiesčiai buvo aptverti kuolais ir vadinosi Maskvos miesto kvartalai. 1703 metais Petras Didysis sostinę perkėlė i Peterburga, ten išsikėlė ir visi valdžiniai bei senatoriai. 1812 m. rugsėjo mėn. 15 d. Napoleonas įžengė i visai apleistą miestą, kuriame kitą dieną kilo gaisras (Maskvos gaisras nebuvo joks caristinių patriotų žygdarbis, bet pasekmė didelio apsileidimo). Maskva visuomet buvo intrigų ir karo kuratymų centru. Panašiuzimo ir revoliucinių kovu arena. 1917 m. lapkričio mėn. 9 d. bolševikai eėl atkėlė sostinę, o valdovai atsiėmė iš Kremliaus rūmų. Praėjusių metų rudenį sovietų valdžia buvo pabėgusi i Samarą.

Samara dabar **Bukybyevas.** Čia buvo pabėgę bolševikų valdovai. Iėsities punktas geležinkelio i Sibirą ir vidurinę Azėją, prie Volgos. Čėmė čia derlinga, pramonė mėnkiai išsivyščiu. Samara paliko provincijos miesteliu, kuris Sovietų valdžios aparato negali sutalpinti. Užsėjęs diplomatai dėl to nuolat skundėsi.

Stalingradas anksčiau Caricinas, bolševikų ginklavimosi metu padėtas pramonės miestui prie netoros žiočių i Volga. Čia randasi didžiausios Sovietų Sąjungos traktorių dirbtuvės. Paskutinė geležinkelio stotis Donas artyje.

Astrachanė prie Volgos žiočių, ant Kaspijos jūros šiaurės vakarinio kranto. Turi 250.000 gyventojų. Viduramžiuose indai čia atvėdėavo savo prekių. Astrachanė iki 1557 metų buvo totorių hano būstinė. Ikrų paruošime užima svarbiausią vietą pasaulio pramonėi: pramonė: žuvies konservų gamyba.

Kaspijos jūra didžiausias vidaus vandenių ėžeras Sovietų Sąjungoj. 183 — 450 km. pločio ir turi 440.000 km² ploto. Siena tarp Europos ir Azijos.

Baku — svarbiausias naftos centras ir pačėia miestas savo didumu Sovietų Sąjungoj. Turi 800.000 gyventojų. Siandienės Baku naftos imonės prikiauso prie didžiausių pasaulyje žinomų naftos firmų: Kaspijos jūros ilankoje. Įsteigtas Aleksandro Didžiojo. Naftos šaltinial priė bolševizmo buvo Sbelkoanom nuosavybė. Iš Baku i Batumą eina naftos vamzdžiai.

Tiflisas „šiltųjų šaltinių miestas" per 500.000 gyventojų, buvusi sostinė sosinės Gorgijos kunigaikščio. Nuo 1799 m. rusų nuosavybėje. Pasižymi odų, tabako ir medvilnės prekių gamyba. Stovi prie geležinkelio linijos ir jūrėos ramusistiprinimo Batumas. Tiflise 1896 m. Stalinas suorganizavo pirmąjį slaptą komunistų rateli.

Batumas — pabaigos taškas naftos tiekimo iš Baku, didelis, žymus uosto miestas prie Juodosios jūros. Jame yra tanku gamyba, rafinerija (naftos valykla, fabrikai naftos produktams ir t.t.). Turi 80.000 gyventojų. Senovėje Batumas buvo karifka romėnų stotis. 1878 m. Berlyno kongrese pripaėintas carui.

Iš „Sonderheft" vertė J. ...